

**Les parròquies de
l'Hospitalet
a partir dels anys 60**

Jaume Botey

Les parròquies de l'Hospitalet a partir dels anys 60¹

Jaume Botey

Professor d'Història de la Cultura i de Moviments Socials de la Universitat Autònoma de Barcelona

Introducció

La parròquia és la circumscripció religiosa nascuda segons la concepció romana i visigòtica d'adaptació al territori a fi de descentralitzar les funcions administratives i de serveis religiosos (vegeu MARTÍ, Josep M.). Durant molts segles les parròquies han estat la principal institució de referència políticoadministrativa de la població i la columna entorn de la qual s'ha teixit, fins i tot, la vida civil de la comunitat, tot i que la sola administració de la vida religiosa, en una societat de monopoli religiós i cultural de l'església catòlica, no era poca cosa. Entre d'altres coses volia dir la missa i predicació dominical, la influència en la vida personal i familiar a través de la sacramentalització, el control dels costums i vida quotidiana, la determinació del calendari festiu i de les grans manifestacions públiques, l'ocupació del carrer, processons, etc. Però en el món rural llunyà exercia també funcions notariales, de jutge de pau o de recaptació d'impostos. Cap a finals del XIX, quan aquestes últimes funcions a poc a poc van sent assumides per la societat, impulsarà la vida cívica i cultural amb les escoles o centres culturals, amb organitzacions laiques com l'Acció Catòlica o, davant el pauperisme, amb organitzacions assistencials com menjadors o robbers.

Parròquia no vol dir necessàriament comunitat de fe. La vinculació de parròquia amb un territori geogràfic ve del model de cristiandat a partir del segle V, en el qual se suposava que tothom qui vivia en aquella demarcació creia i celebrava la mateixa fe. En aquelles circumstàncies, era normal que en les societats poc organitzades la parròquia fes funcions de suplència, que pròpiament no pertoquen a una comunitat de fe. Amb el règim de cristiandat en extinció, una sèrie de factors nous, entre els quals destaquen la secularització, l'autonomia de la societat civil respecte la religió o la fàcil mobilitat de la població fan que aquella secular institució avui estigui en crisi, si més

¹ Aquest escrit és la segona part d'un article més llarg que incloïa, en la primera part, la història de les parròquies des de l'origen de la ciutat medieval, entorn de l'any nou-cents fins als anys 1960. Raons d'espai han aconsellat dividir l'article en dos. El Consell de Redacció ha preferit, d'altra banda, per raons d'interès i de coherència amb els altres escrits d'aquest número, publicar primer la part de més actualitat i deixar per a un proper número la part més històrica.

no en el món urbà i occidental, tot i que encara avui segueix complint una funció molt significativa.

Les parròquies de l'Hospitalet

Fins ben entrat al segle XX l'Hospitalet només tenia dues parròquies, la romànica de Sta. Eulàlia de Provençana i, més tard, la de Sta. Eulàlia de Mèrida, al costat de "l'Hospital" que donaria el nom a la ciutat. A partir de 1920 i fins a la Guerra Civil, se'n creen dues més a la part nord: la de Sant Ramon, a Collblanc, i la de la Mare de Déu dels Desemparats, a la Torrassa, acabada al novembre del 35, poc abans de ser cremada el juliol del 36. El creixement sobtat de població, que del 1955 a 1975 passa de 50.000 a 300.000 habitants, significa el creixement sobtat de parròquies, que aproximadament en el mateix període passa de 5 (les quatre anteriors més la de St. Isidre, creada poc després de la guerra) a les 16 actuals.

L'origen i la situació d'aquestes quatre parròquies prefigura el que serà l'Hospitalet: una ciutat que, a part del nucli entorn de Sta. Eulàlia de Mèrida, no creix per creixement autòcton, sinó pel desbordament de Barcelona des de Sants i la Bordeta. Serà una ciutat sense "centre", o més ben dit, amb molts "centres", a mida que a partir dels seixanta la immigració vagi omplint el territori i cada unitat territorial, definida pels accidents geogràfics, vagi quedant definida també com a unitat parroquial. Aquests dos pols de creixement determinaran la divisió eclesiàstica dels arxiprestats, consolidada des de la meitat del segle XIX per la via del tren Barcelona-Madrid. L'arxiprestat del Sud, territori del delta, anirà des de la via del tren fins a la Marina i el del Nord, territori anomenat del Samontà, des de la Diagonal fins a la via del tren.

Metodologia

Descriure l'aspecte més extern del creixement de les parròquies és fàcil. Cal recórrer als arxius de cada parròquia (si n'hi ha!), als de l'arxiu de la ciutat o als del bisbat i elaborar la cronologia o la llista dels rectors i, sobre això, amb els pocs documents que encara queden o amb testimonis, bastir la memòria de la vida religiosa i pastoral. Aquestes han estat les fonts que hem utilitzat.² Això és obvi, però no és suficient.

² És una primera aproximació. És probable que s'hi trobin inexactituds. Les principals fonts documentals utilitzades han estat l'Arxiu de la Diòcesi de Barcelona, que disposa de documentació ben classificada i indexada encara que incompleta (Gal·lofes o guies anuals de la diòcesi i les Caixes i Arranjaments parroquials); l'Arxiu de l'Ajuntament de l'Hospitalet, el Boletín de Información Municipal "Referencias históricas. La ciudad de Hospitalet y sus parròquias" números 32 i ss. de Trinidad Prat Prat, Archivero de Santa María del Pino de BCN; i la documentació pròpia de cada parròquia, publicacions, llibres...

Un cop acabat, el text s'ha enviat a 32 persones a fi que fessin les seves aportacions i esme-

Perquè la parròquia és també una institució ideològica i cultural de forta incidència, que per activa o passiva no està al marge de les circumstàncies que l'envolten. Cal, per tant, relacionar aquesta història amb els avatars del moment. Per exemple, hauríem de poder saber quin paper havien fet les parròquies abans de la guerra o la composició social de la ciutat, que va fer que totes quatre fossin cremades a les poques hores de l'inici del conflicte. O, més endavant, entre els anys 60-80, quan la vida de la ciutat i la de les parròquies quedà sacsejada per fenòmens d'una importància cabdal, la immigració, el Concili, i el final del franquisme i la transició.

Descriure això no és fàcil, hi ha poca documentació. Les comunitats cristianes acostumen a escriure poc sobre la seva vida i sovint el significat dels programes pastorals, carregats de declaracions genèriques ha d'interpretar-se més pels fets, que depenen del tarannà dels responsables, que per les paraules. D'altra banda, com que ni les comunitats ni el col·lectiu de capellans són un tot homogeni, caldria baixar al detall, fer una història-micro, de cada parròquia i, fins i tot, de cada període en particular, amb l'evident risc de subjectivisme.

I. Antecedents i context

Fins molts anys després, l'església no es va anar desempallegant del nacionalcatolicisme. No era fàcil renunciar a la influència, a les subvencions, al monopoli del carrer, al caràcter de guia espiritual. Inicialment, l'allunyament no va venir com a resultat d'un procés de purificació espiritual, sinó més aviat per la confrontació que el franquisme provocava en personalitats sensibles al nacionalisme català. Des d'aquest sentiment, sectors importants de l'església de base varen actuar com a baluards de resistència. La defensa del català era un senyal d'identitat i, alhora, d'oposició. L'herència o la presència de personalitats com Jaume Vicens Vives, Alexandre Galí, de Mn. Antoni Batlle a l'escoltisme o del mateix Mn. Joan Bonet i Baltà, rector de St. Isidre durant més de trenta anys, van fer possible una reflexió sobre la guerra i la repressió sense xovinisme antiespanyolista, però alhora sense cedir. L'actitud, intransigent en molts aspectes, però també en aquest, de Mn. Homar, havia de ser un referent, igual que la de Mn. Bonet, per a tots aquells que se sentien humiliats en la seva identitat. Actituds que connectaven amb la de Mn. Narcís Sagués en la famosa anècdota de 1959 del "cas Galinsoga" a la parròquia de Sant Ildefons de Barcelona.

Des de la perspectiva social, era important la preocupació de moltes persones per l'allunyament entre església i classe obrera que el franquisme, amb els privilegis a l'es-

nes. Agraïxo de manera especial l'interès manifestat i les correccions que hi han fet: Josep Maria Pujol, Joan Camós, M. Pilar Massana, Grup del Consell Pastoral de la parròquia de Sta. Eulàlia de Mèrida, en particular Joan Soto i Elena Viusà, Josep Maria Herrero, Leandre Gassó, Xavier Alegre, Jordi Fontbona, Romà Fortuny, Josep Fabró, Miquel Cubero, Josep Maria Pañella, Joaquim Cervera, M. Pau Trayner, Francesc Prieto, Francesc Casanovas, Marcel·lí Joan i Lluís Esteve.

glésia, agreujava. Comença la presència de capellans i monges a les barriades obres i de barraquisme dels recentment immigrants, primer amb una mentalitat més o menys assistencial, aviat però amb actituds d'inserció real i de promoció col·lectiva. Eren intents seriosos, però aïllats, a l'estil del que havia fet Mn. Leandre Gassó com a vicari del Poble Nou abans de venir com a rector a la parròquia de St. Josep. L'Acció Catòlica, depenent de les parròquies, era quasi de fet l'únic moviment organitzat que podia vertebrar inquietuds socials. Immediatament acabada la guerra, el Centre Catòlic organitzà un cicle de conferències amb voluntat d'obrir debat. Una de les conferències, per exemple, portava per títol "*La Iglesia y los obreros*". L'Acció Catòlica derivà més endavant cap als moviments especialitzats (HOAC, JOC, JEC i, més tard, al 1975, amb la JOBAC), que van aprofundir l'esclatxa de diàleg amb el món obrer, i van començar a ser mal vistos tant pel franquisme com per la jerarquia del nacional-catolicisme, però que ni l'un ni l'altre van aconseguir fer callar.³ No són moviments directament vinculats a les parròquies, però que a l'Hospitalet han tingut una presència notòria, sobretot als barris de Collblanc, la Florida, Provençana, Bellvitge i el Gornal.

En l'àmbit internacional, la simpàtica figura de Joan XXIII i les de Kennedy i Krushchev, i ben aviat el maig del 68, van donar el miratge que el desglaç vindria de seguida. Llegíem Bernanos, Mauriac o les *Grans Amistats* de la Raïssa Maritain. Però també llegíem d'amagatotis el marxisme de Gramsci, Garaudy, Adam Schaff, o a Freire com educador. I en sessions clandestines ens convocàvem al cine-club Buñuel de Sant Ramon o a Can Serra per veure *El acorazado Potemkin*, com complint un deure sagrat de devoció revolucionària que ens feia aguantar estoicament les trenta vegades que la cinta es trencava a cada sessió. Alguns mestres ens varen ensenyar que les ideologies, per contraposades que siguin, poden dialogar, que res del món val una guerra, que no estàvem tan lluny, que si tots volíem un món diferent calien acords. Una vegada més deixeu-me recordar Manolo Sacristán. I també llegíem Congar, Chénu, de Lubac i Teilhard de Chardin, aleshores encara condemnats, però "pares" del que aviat seria el Vaticà II. També havíem de fer-ho d'amagatotis.

a. El Concili

Només amb dificultat els joves poden imaginar-se avui què va suposar el Concili per a nosaltres, quan érem joves. I el que segueix significant, perquè estem convençuts que l'actual onada conservadora, per forta i llarga que sigui, és passatgera.

Va significar obrir les finestres de l'església al món, l'acostament als pobres, l'origen de les comunitats de base, l'inici seriós del diàleg interreligiós i l'ecumenisme, de la litúrgia participada, la possible descentralització, col·legialitat, desclericalització, participació dels laics, etc. Però tot això, que és veritat, són només alguns dels resultats. L'autèntic canvi conciliar, causa i mare de tots els altres, va ser en el mètode de fer

³ La figura més emblemàtica del moviment, Guillermo Roviroso, de Vilanova, ja al 1951 escriu el llibre *Comunistas y Cristianos*.

teologia, és a dir, en el mètode de trobar Déu. I el mètode, en teologia com en totes les ciències, acaba configurant el resultat: el Déu resultat de la teologia del Concili no és el Déu de la teologia que fins aleshores havia configurat l'església. Això suposa un gir de 180 graus, en les consciències, en la relació amb els altres i en relació amb el poder. Volia dir una església que no solament estigués al costat dels pobres, sinó que ella mateixa, fos pobre, començar a caminar per terra com tothom, començar a no ser res. L'església de base va comprendre de fons aquest canvi de perspectiva sense necessitat de gaire teories.

S'havia acabat l'església vinculada al poder. Mai més la vinculació espasa i creu, nacionalcatolicisme o sacralització de "francos". La jerarquia espanyola, i fins tot una part important del clero parroquial, no estava preparada per a aquesta sotragada, però sí que ho estava una part important del clero jove i un sector del laïcat, que necessitaven vincular la fe a la sensibilitat social i política d'un país en transformació. Aquesta és la raó de la riquesa, la florida d'experiències, la imaginació desbordada des de la base, de la quantitat d'energies que va desfermar des de la vida de les persones, de les comunitats i de les parròquies. Era una nova manera d'entendre el misteri de l'encarnació, el seguiment de Jesucrist.

En aquest context, deixeu-me citar dos col·lectius que varen iniciar a fons aquesta experiència d'encarnació. Em referiré als capellans obrers i a l'anada de comunitats religioses als barris.

De molt abans del concili sabíem que a França un nombrós grup de capellans, amb el propòsit d'estar realment presents en el món obrer, deixaven les parròquies i havien començat a treballar a fàbriques i tallers. L'experiència havia estat prohibida pel Vaticà, però el concili va obrir la possibilitat d'un nou rol del capellà. I a França i també aquí, a l'Hospitalet, van ser molts els que es varen incorporar al món laboral. Cal recordar, entre molts, Jordi Fontbona a Collblanc, Romà Fortuny fent d'infermer de nit a l'Hospital de la Creu Roja, els equips sencers de les parròquies de Sta. Gemma o de St. Antoni de Pubilla Casas, Andreu Trilla i Jaume Salas a Can Serra, Joan Cornet, que vivia a Cornellà amb Joan Garcia Nieto, però implicat pastoralment i políticament a l'Hospitalet, etc.

Un altre fet va ser la vinguda d'algunes comunitats religioses, sobretot de monges, que decideixen deixar els convents per viure a les barriades obreres, en un pis com qual-sevol família obrera. Citant només algunes congregacions femenines, recordo les Escolàpies a Can Serra, les del Sagrat Cor, les Operàries-avemarianes i les religioses de l'Assumpció a Santa Eulàlia, les Germanetes de l'Assumpció a la Torrassa, les de la Companyia de Maria-Lestonnac a Collblanc, les Germanes de la Sagrada Família i les Vedrunes Carmelites de la Caritat a la Florida, les Filles de la Caritat-Obinso i les Germanes de Sta. Anna a Sanfeliu, les Missioneres del Cor de Maria al Gornal, les de la Companyia de Sta. Teresa a Bellvitge. Després de trenta anys, algunes d'aquestes comunitats, de manera semblant a l'experiència de capellans obrers, estan esllanguint-se perquè l'onada neoconservadora ha desautoritzat o no ha donat el relleu que

mereixia a aquest esforç de vida humil. Però el seu testimoni no morirà. Valgui aquesta petita referència per fer-los un merescut homenatge.

b. Ciutat d'immigració

Aquesta efervescència va coincidir aquí amb el procés de construcció definitiva de l'Hospitalet i de les seves parròquies a partir de la vinguda massiva d'immigrants. Malgrat que s'ha escrit tant sobre la immigració d'aleshores,⁴ crec que la relació entre immigració i parròquia ha estat poc estudiada. Paco Candel és dels pocs que en parla. Em referiré només a dos aspectes, el primer en relació amb la institució parroquial i l'altre en relació amb la religiositat popular.

Quin paper van fer les parròquies davant el fenomen immigratori?

Per comprendre avui, des de la nostra societat laica i urbanitzada del segle XXI, el que allò va significar, cal situar-nos en la cultura i antropologia de la població immigrada dels anys 50/70, majoritàriament procedent d'Andalusia, d'una societat rural tancada i de repressió franquista, d'una pràctica religiosa que en molts casos era l'eix de la vida social, d'una fe fonamentalment sacramental i ritual, de control social clerical i marcada per la religiositat popular.

b. 1. La parròquia, primer espai de referència i acollida

En el món nou l'immigrant necessita referents, entendre els nous codis, autoritats morals per refiar-se, teixir una nova xarxa de relacions, etc. i en molts casos tot això ho troba a la parròquia. Les parròquies complien la funció d'un primer espai de relació entre la gent, fossin o no practicants. Per a molts, la religiositat era com un resort indispensable per mantenir la resistència psicològica davant de la inseguretats o l'agressivitat d'un món ple d'incerteses. Els nous temples no tenen ni la magnificència ni el regust de tradició dels del poble, però sovint l'immigrant hi podrà satisfer la necessitat d'expressió profunda dels seus sentiments. Aviat, a més, es trobarà amb sorpreses positives "*estos curas no son como los del pueblo*", "*no cobran*", "*viven de lo que trabajan*", "*estan con los obreros*", "*me dieron la llave de la iglesia...*" eren expressions continuades.

És un sentir unànime que les parròquies, i sobretot les parròquies noves dels barris

⁴ En relació amb la immigració entre els anys 55-75, a l'Hospitalet vegeu l'abundant producció del Centre d'Estudis, especialment l'any 1986: BOTEY, Jaume. *Cinquanta-quatre relats d'immigració*; l'abril de l'any 1999, *Quaderns d'Estudi*, n. 16, *L'Hospitalet, ciutat acollidora*; l'any 2000, PARRAMON Clara-Carme, *Similituds i diferències. La immigració dels anys 60 a l'Hospitalet*. També en relació amb la immigració estrangera recent, vegeu el *Quaderns d'Estudi*, n. 20 *Aportacions al voltant de la immigració estrangera a l'Hospitalet*, febrer de 2008.

en construcció, van complir abastament aquesta funció. Per a molts immigrants, especialment per a les dones, fou el primer espai de contacte, de relacions, de suport personal i comunitari, d'integració, fins i tot, com ja s'ha comentat, en la comprensió del fet català. I, fins i tot, també molts trobaren en els serveis assistencials de Càritas a través de les assistents socials, suports imprescindibles en moments de necessitat.

Ho fou també, com no podia ser d'altra manera, en l'aspecte religiós i de "sagrementalització". L'acompliment dels "rituals de pas" (sagraments) en la nova terra és el camí infal·lible d'arrelament. Si els fills han nascut aquí, el pare se sent més d'aquí que abans i si els pares han estat enterrats aquí, el fill se sent més d'aquí que abans, i si un troba la parella aquí, encara que sigui immigrada com ell o ella, comencen a ser tots dos més d'aquí que abans. La parròquia, amb el bateig, l'enterrament i el casament complia la inevitable funció de "fixar" l'immigrant al territori. No era l'única institució, però no es pot negar el seu pes específic. En general, des de l'antropologia s'ha valorat poc la importància d'aquestes institucions que fixen arrels, com algunes sales de ball, per exemple, el Celeste o la Paloma, on el paleta i la minyona es van conèixer i es trobaven per festejar el dijous o el dissabte a la tarda.

A més del servei religiós, en general els immigrants van trobar també a les parròquies un centre de vida civil organitzada. Les parròquies han complert sempre funcions civils o de suplència que no els pertocaven i, quan algunes d'aquestes funcions eren assumides per la societat civil, n'assumien d'altres. També les parròquies de l'Hospitalet creades durant l'onada d'immigració van complir funcions d'aquestes, com la promoció d'escoles d'adults, grups d'esplai, grups de dones, conferències, etc. I, fins i tot, algunes van ser promotores de la vida reivindicativa i política del barri. Era una nova manera d'encarnació que demanaven les circumstàncies, impulsant per exemple, la creació d'associacions de veïns, així St. Ramon, Can Serra, Sant Josep, St. Joan Evangelista de Bellvitge, on de manera habitual els responsables de la parròquia participaven en qualitat de veïns, aollint grups en clandestinitat, etc.

b. 2. La parròquia i la religiositat popular

El que no queda tan clar és si aquestes parròquies van comprendre o van saber respondre a la seva necessitat d'expressions de religiositat ancorades en la religiositat tradicional. Des de feia temps, molts capellans de les parròquies obreres es preguntaven quina actitud s'havia de tenir davant d'algunes demandes de sagraments, devocions o manifestacions religioses públiques de la població immigrada. En els sagraments s'hi veia més una convenció social que una expressió viva de fe, en les devocions, la satisfacció d'una pietat individual que no vinculava la fe amb l'entorn, en les manifestacions públiques i processons, la nostàlgia d'un festival folkòric-religiós i uns sentiments que se sentien més a la vora de la tragèdia de la creu que de la festa i la resurrecció. Es veia com una fe poc aprofundida, sense comunitat ni pràctica habitual, a mig camí entre un difós sentiment de transcendència i pràctiques que podien estar

properes a la superstició o la màgia. Era la religiositat patrocinada pel nacionalcatolicisme.

Les parròquies de barris d'immigració estaven a les antípodes d'aquell model. S'estava en un profund procés de laïcització, de pèrdua de significat social de les expressions religioses. El mateix vicari episcopal de la zona, Mn. Joan Batlles, va donar exemple d'aquesta nova actitud en més d'una ocasió declinant la seva presència en actes civils, per exemple, la benedicció de l'Hospital de la Creu Roja o d'una residència d'avis sota el pretext *"quina millor expressió del Regne de Déu que fer un hospital o una residència per a avis? Déu ja hi és present. No cal beneir"*.

Però ni tots els capellans ni totes les comunitats parroquials ho tenien tan clar. Calien canvis d'actituds i iniciar camins de formació. Però es veien processos difícils, llargs i que no arribaven a tothom. Seria difícil passar d'una concepció de parròquia-botiga de sagraments a una parròquia-comunitat de fe. D'una concepció del capellà a temps complet, a la de capellà-obrer, depenent d'un salari, que pot dedicar-se a la parròquia només després de l'horari laboral. Sovint, la mateixa gent que podia veure-ho bé o estaven políticament compromesos demanaven, per a ells mateixos o per als seus fills, una sacramentalització consumista. Els mateixos que veien bé la inserció del capellà en el món laboral es queixaven si no era atès entre setmana un difunt proper. Els mateixos que criticaven la riquesa de l'església impulsaven les processons públiques amb *"passos"* i corones d'or i de plata, o els que s'alegraven de la separació església-estat nomenaven l'alcalde *"Hermano Mayor"* a fi que presidís la processó de la confraria 15+1 de Setmana Santa.

Es va viure un debat teòric i pràctic intens que cristal·litzà en dues posicions. Una, impulsada sobretot per sectors de parròquies de barris obrers de Terrassa, Sabadell, Santa Coloma, però amb força presència a l'Hospitalet, podria resumir-se així: *"L'important és el treball per la justícia i fer créixer el Regne de Déu en el qual col·laborem per igual creients i no creients. A més, caminem cap a una societat laica, no cal que tothom es bategi. No cal 'passar per l'església' per treballar pel Regne de Déu. A més, no volem ser ni sentir-nos funcionaris del sagrat sacramentalitzant a dojo. La comunitat de fe ha de donar garantia de la fe dels que la formen i s'han d'establir procediments per anar minvant aquest procés de mercantilització dels sagraments"*.

Altres comunitats consideraven que ser molt exigent podia fer odiosa la fe i la relació amb la comunitat de creients. Partint de les mateixes premisses s'arribava a conclusions diferents. La seva actitud podria resumir-se així: *"L'important és el treball per la justícia i fer créixer el Regne de Déu en el qual col·laborem per igual creients i no creients. A més, caminem cap a una societat laica en la qual no cal que tothom es bategi, però no podem ser jutges de la sinceritat de la fe de ningú. La missió de l'església és transmetre gratuïtament el missatge de Jesús. No imposar-lo ni negar-lo. Cal purificar l'església, però no a costa de la negació de les expressions religioses que, encara que confuses, la gent demana. Sota el principi de no apagar el ble que fumeja,*

establirem uns mínims procediments d'ordre per no fer-nos sentir funcionaris del sagrat". D'alguna manera aquesta fou la resposta des de Can Serra o el Gornal i d'altres.

L'exemple emblemàtic d'aquest debat fou el que va passar amb la processó de la Confraria 15+1 de Pubilla Casas. Per casualitat i per sort, vaig assistir al seu naixement: fou un diumenge de Pasqua a la tarda. Aparentment de manera espontània un grup d'un bar del carrer Aigües del Llobregat cantonada Calderón agafa una taula, la revesteix de tovalles de paper, hi enganxa un St. Josep que hi havia a un racó del bar i surt en forma de processó de Setmana Santa pel carrer. Diuen que eren 15. Vaig quedar sorprès del que veia i de l'emoció de la gent. No era ni una caricatura ni una burla ni folklore ni superstició. Era la manifestació d'un sentiment religiós no satisfet. L'any següent, estigué una mica més preparat, però semblant: la taula, un crucifix, majorettes, trompetes de fira i cascs de paleta. Hi havia tots els ingredients per obrir un debat inacabable entre sociòlegs, antropòlegs, pastoralistes. Vint-i-cinc anys després és sens dubte la major concentració de la ciutat. Aquell "+1" diuen que s'ha convertit en 400.000 persones.

Els 15 organitzadors havien acudit a la parròquia amb la intenció de convertir aquell fet espontani en un fet avalat per la institució religiosa. La resposta fou negativa i el sentiment dels organitzadors fou *"los curas no quieren saber nada, la organizaremos igual"*. Ara es vanaglorien d'anomenar-se *"Processó laica"*. Error? Valorar poc els sentiments que expressen aquests costums? La primera impressió és que amb l'estigma de folklore, superstició o manipulació de la religió, etc. ens excusem d'obrir un debat de fons.

b. 3. La transició política en l'àmbit estatal i en l'àmbit municipal

Des de la meitat dels seixanta, el franquisme té greus dificultats per controlar o per resoldre els problemes d'una societat progressivament adulta i d'una església de base progressivament oposada, que qüestionava el règim i que expressava voler renunciar als privilegis obtinguts per la Cruzada.

Tot i que el Cardenal Tarancón, amb el suport de Pau VI, va aconseguir imposar-se als sectors ultraconservadors i franquistes de la Conferència Episcopal (Morcillo, Guerra Campos, Cantero Cuadrado, del Pino, etc.), aquests mai van deixar de fer sentir la seva veu. Era una jerarquia dividida. Però el clero baix, de manera majoritària, i sobretot el de barriades i parròquies obreres, volien un canvi de signe democràtic i popular, d'esquerres. Foren inacabables les reunions, assemblees de laics i de capellans, els posicionaments a les homilies, comunicats de denúncia davant de fets greus, l'ús habitual de les esglésies com a lloc més segur per a assemblees de protesta, especialment la de Can Serra i la de Sant Josep... alguns dels quals van ser causa de vigilància, de denúncies, de sancions, de multes, repressió. Enumero aquí alguns d'aquests fets, escollits fonamentalment perquè em consta que hi van participar persones significades de les parròquies de l'Hospitalet.

La campanya "Volem bisbes catalans" qüestionant el nomenament de Marcelo González i en la qual Josep Breu fou un dels protagonistes; la Caputxinada l'any 1966 en la qual participa gent de la parròquia de St. Ramon; la manifestació de 130 capellans a la Via Laietana l'11 de maig del 66 en protesta per les tortures a un estudiant. El primer estat d'excepció i la immediata detenció de Comín i la vídua Mounier va tenir una gran repercussió en sectors d'església. Poc després, Xirinacs comença una vaga de fam a la presó, que té ampli ressò i amb la qual molts se solidaritzen; al 68 s'inaugura la presó de Zamora per aquells capellans que renunciaven al privilegi concordatari que els permetia complir condemna en convents; al desembre del 70 comença el judici de Burgos contra setze etarres, entre els quals hi ha dos capellans; en protesta, tres-cents intel·lectuals es tanquen a Montserrat amb l'assenyiment de l'Abat Cassià; el 71 neix l'Assemblea de Catalunya amb els objectius de llibertat, amnistia i estatut d'autonomia a la parròquia de St. Agustí de Barcelona i al 74 es fa al col·legi de les escolàpies de Sabadell. L'execució de Puig Antic al març del 74 i el sentiment d'impotència davant la del Txiki, Jon Paredes Manot, el 27 de setembre del 75, provoca concentracions de ràbia a algunes parròquies. I finalment, després de les municipals del 3 d'abril del 79, la participació directa en política d'algunes persones significades d'església o procedents de les parròquies i comunitats de base. Juan Ignacio Pujana, el primer alcalde de la democràcia, provenia de l'Associació de Veïns de Bellvitge i de la comunitat cristiana de St. Joan Evangelista i Julio Morera de la JOC. Jo mateix, rector de la parròquia de Can Serra fins feia poc, vaig anar com a independent a la llista del PSUC i vaig ser regidor d'ensenyament durant aquells primers quatre anys. Fou la petita demostració que, a l'Hospitalet i a d'altres ciutats, creients públicament coneguts i no creients podien col·laborar en la construcció d'una societat millor.

b. 4. A partir dels 80-90, la pèrdua d'importància social i religiosa

Fins als vuitanta es visqué un moment especialment dolç i d'un intens debat. No era un debat de llibres sinó sobre la pràctica, al carrer. Però des de finals dels vuitanta les parròquies han deixat de ser el punt de referència civil, cultural i polític que aglutinava aquestes preocupacions de la població. Afortunadament, les reivindicacions veïnals i la participació política tenen ja els seus canals propis; però també els valors de solidaritat, acolliment o justícia que l'església havia fet seus són laicament assumits per grups de solidaritat de la societat civil i ONG. Igualment, la cultura i l'oci, que giraven entorn dels centres catòlics, avui tenen vida autònoma com a grups d'esplai, de joves, de teatre, folklore, etc.

També en la dimensió religiosa les parròquies han perdut significació. L'imparable procés de secularització i la presència normalitzada d'altres confessions fan impossible el retorn al model de cristiandat. La pràctica religiosa ha baixat dràsticament, es constata l'enorme dificultat per transmetre la fe, atesa la seva poca significació social, els "ritus de pas" no són ja necessàriament els sagraments administrats per l'església: casaments, enterraments, fins i tot les primeres comunions poden celebrar-se des de les

institucions civils. I cal constatar, finalment, que una de les causes de l'allunyament de la fe de la població és l'actitud i els escàndols de la jerarquia, una jerarquia que viu al marge de les necessitats de la majoria, enrocada, aferrada als privilegis, volent fer passar privilegis com a missatge evangèlic, que pretén mantenir infantilitzada una població progressivament autònoma, adulta i lliure i que no sap o no vol encarar allò que li és propi, la proclamació de la fe com a missatge d'alliberament per als pobres.

Majoritàriament, avui les parròquies, també les de l'Hospitalet, viuen entre dos focs, entre aquesta jerarquia, amb directrius que no tenen res a veure amb l'evangeli, i l'abandó escèptic i continuat de la gent. El remei, diuen alguns, és tancar files i la seguretat que dóna ser pocs i bons, és a dir, el fonamentalisme. I, sense qüestionar el model capitalista del món, impulsar actes de caritat, tot vinculant-hi la pietat individual i una moral personal estricta, sobretot la sexual, és a dir, el neoconservadorisme. Potser només la parròquia de la Immaculada del barri Sanfeliu respon a aquest model.

II. La vida de les parròquies fins avui, per ordre cronològic de creació

Ens preguntem com han incidit les parròquies en la configuració de la consciència col·lectiva, com a entitats amb projecció pública, quina ha estat la seva resposta en els temes importants, com han actuat, a través de quins instruments. Òbviament, no parlarem del funcionament intern, organització, comissions, consells pastorals, de litúrgia de catequesi o de l'atenció a malalts, etc. Em limitaré a fer un repàs cronològic de cada parròquia segons els rectors successius.

1. Les parròquies antigues

Sta. Eulàlia de Provençana

El creixement del barri de Sta. Eulàlia fou el resultat de la ràpida implantació d'indústries des de finals del segle XIX. Feia temps que sofria les hipoteques de la proximitat de Barcelona: estava partit per tres camins de ferro; la línia de RENFE Barcelona-Martorell des de 1955, la de Vilanova des de 1881 i pel carrilet cap a Igualada des de 1912. Des de 1932, després de l'exposició, hi arribava la línia 1 del Metro, que donava a la carretera de la Bordeta, anomenada en aquell indret "el carrer de mitja galta", ja que hi havia hagut més cases en un costat del carrer que en l'altre. La fragmentació urbana amb tantes línies va obligar l'Ajuntament, l'any 1935, a construir un pont sobre la línia del metro que connectés Sta. Eulàlia amb la Torrassa, l'anomena't pont d'en Jordà.

El centre del barri era el mercat i el nucli més poblat arribava fins al carrer de l'Aprestadora. Era una zona industrial, sobretot del tèxtil, però també hi havia treballadors relacionats amb la recollida d'escombraries, Can Trinxet, la Tèxtil Pareto, Godó i Trias etc., i des de finals dels 60 la fàbrica d'òptica Cottet, la Vanguard de televisió i

les cotxeres Julià. Això farà créixer el barri amb l'eix d'Amadeu Torner fins la Granvia i amb una gran concentració de pisos alts al costat de l'església.

De 1957 a 1967 el rector fou, com ja hem dit, Francesc Bartrolí (n. 1908). A partir dels anys 60, el barri s'omple d'immigrants, però la vida parroquial més participativa continua essent la de la gent catalana de sempre. Els nouvinguts demanen serveis sacramentals i alguns s'incorporen més activament. Després d'un breu parèntesi regit per Pere Boixaderas (n. 1938), al 1968 es fa càrrec de la parròquia Mn. Jaume Medina i Campeny (n. 1926).

L'arribada de Jaume Medina representa un canvi en la línia de la renovació conciliar, especialment en la litúrgia, l'acolliment personalitzat pels sagraments, la gratuïtat dels serveis, la catequesi d'infants amb participació de mares, l'organització de colònies i l'acolliment al moviment obrer organitzat (grups de CCOO; assemblees dins de l'església, ciclostil...) Es mantenen associacions tradicionals com el *cos de portants* i algun grup de matrimonis i té una gran importància la setmana de peregrinació a Montserrat, a la qual assisteixen majoritàriament famílies catalanes.

Cal recordar l'activitat dels vicaris en aquell moment de la parròquia: Josep M. Vila (1969) donà impuls a un agrupament escolta de nois i noies que funciona gràcies a joves del barri i de Barcelona. Josep Herrero (1970), des del COPEM (institut d'E. M.) juntament amb els escolapis de Can Serra impulsà un grup més ampli de joves que anava més enllà que els límits de la parròquia. Martí Visa (1971) impulsà la catequesi familiar i les colònies d'estiu. Serà la persona més vinculada a la parròquia i en serà el rector posteriorment.

La vida parroquial i el seu arrelament al barri estaran molt marcats per la personalitat singular del rector Jaume Medina, home de tarannà obert i cordial, amb una gran capacitat intel·lectual, però amb una visió de la parròquia molt tradicional i amb una actitud més paternalista que compromesa amb la majoria de gent immigrada del barri. Tot i que la gent més vinculada a la parròquia era fonamentalment de famílies catalanes, als immigrants se'ls atenia amb molt de respecte i es procurava vincular-los a través de les catequesis dels fills o preparació matrimonial. Rector i vicaris no formaven equip en el sentit literal de la paraula, però sí que compartien objectius en un ample comú denominador. En formaven part, a més del grup animador de la parròquia, les comunitats religioses que van anar-hi a viure, com les religioses de l'Assumpció, les del Sagrat Cor, les Operàries-avemarianes o sacerdots col·laboradors durant molts anys, com Joan Carrera o Lluís Recolons SJ.

La parròquia sempre va estar desvinculada de l'associació de veïns. Només s'hi va comprometre una de les religioses que regien el col·legi de Santa Joana de Chantal, al costat de l'església parroquial. Aquest col·legi era de nenes i creat pel Sr. Cottet. No era públic, però tenia una mena de concert governamental. Les religioses de l'Assumpció hi van aportar una renovació pedagògica considerable en relació amb èpoques anteriors i una gran obertura a la immigració.

A meitat del 70, es va construir una nova rectoria a l'estil de les parròquies tradicionals, que destaca al costat de la romànica, i amb el suport de l'Ajuntament es va arreglar la capella romànica, que es va convertir en un lloc privilegiat per casar-se. Això va portar un allau de parelles, malgrat les restriccions que es van imposar.

Des de Sta. Eulàlia de Provençana s'atenia pastoralment el barri de Can Pi, lloc de negoci de tria d'escombraries situat a l'altra banda de la Granvia. En una part del barri que tot eren barraques i que hi vivien molts gitanos, "la bomba", hi havia una barraca que servia de lloc de culte o tinència parroquial els diumenges al matí, Sta. Joana d'Arc, que durant molts anys estigué al càrrec del jesuïta Manel Rius i després de Martí Visa. D'aquesta tinència se'n despreguè la parròquia del Gornal al 1976. Uns anys abans, el 1972, les religioses missioneres del Cor de Maria hi havien establert una escola fonamentalment per a nens gitanos anomenada "Lacho Bají" (Bona Fortuna), els alumnes de la qual quedaran posteriorment integrats a les escoles públiques del polígon Gornal.

Continuant el dinamisme d'aquella època, de 1979 a 1990 el rector fou Josep Martí Visa (n. 1934). El succeí Julià Estaún (n. 1938) de 1990 a 1992. Des d'aleshores, de 1992 a 1999, el rector ha estat Francesc Prieto (n. 1954) i des de 1999 fins a l'actualitat ho és Agustí Moreno (n. 1965).

Sta. Eulàlia de Mèrida a l'Hospitalet Centre

El barri del Centre, al voltant de l'Ajuntament, del carrer Xipreret i de la parròquia de Sta. Eulàlia de Mèrida era el que, contrastant amb la industrialització de la resta del municipi, havia mantingut més vives les característiques d'una població agrària i de les petites elits locals. Aquestes elits, sobretot propietaris agrícoles, especialment de la Marina, havien anat omplint amb les seves cases d'un modernisme modest els dos eixamples dissenyats a finals del XIX i a primers del XX i s'havien anat vinculant progressivament a la política local i municipal.

Abans de la guerra la vida local s'havia desenvolupat al voltant del Casino i del Centre Catòlic. Després de la guerra continuà essent així, amb les característiques obligades pel franquisme a les dues: castellanitzades, convertida una en la seu del falangisme i oligarquia local i l'altra, exponent del nacionalcatolicisme a la ciutat. Amb el temps, les dues van anar perdent aquella rigidesa cultural i política. D'altra banda, paral·lelament, van anar sorgint a l'Hospitalet Centre noves entitats al marge tant de les estructures polítiques com de les eclesiàstiques i molt marcades cada una d'elles per la personalitat dels seus promotors. Eren petites escletxes a través de les quals la gent jove podia començar a respirar: l'Associació Amics de la Música, des del 1947, impulsada per Jaume Raventós; la Delegació de la Unió Excursionista de Catalunya, des de 1952; l'escola Sant Jordi; el grup Alfa 63, impulsat per Ramon Miró i Joan Soto o la coral Xalesta, entre d'altres. Vinculat sempre a la parròquia, la vida al Centre Catòlic a partir dels seixanta prengué un nou aire d'obertura amb

persones com Gonçal Oliveros, Joan Pañella i Andreu Trias.

En el sentit estrict de la vida parroquial i de la projecció de la parròquia a l'entorn, la veritat és que la personalitat dels rectors va suposar unes certes dificultats per encarnar l'esperit de renovació conciliar. Com ja s'ha dit, fins a l'any 1953 fou rector Manel Gironès. De fet, però, qui segons tots els documents impulsà la reconstrucció del temple fou Lluís Mas, regent des de 1939 a 1942, i que fou substituït també com a regent per Lluís Reverter, de 1943 a 1949. En aquests anys, del 1942 al 1944, fou coadjutor Josep M. Puigbó, que posteriorment, al 1967, seria nomenat rector en substitució de Mn. Homar. Al 1948 és nomenat coadjutor Josep Homar (n. 1886), que ho seria fins al seu nomenament de rector, al 1953. Fou rector fins al 1967. Alguns dels coadjutors d'aquella època foren Josep Arpa, Miquel Sabarit, Joaquim Coma i Mn. Torruella. Al 1967 és nomenat rector Josep M. Puigbó (n. 1912), que ho serà fins al 1986. Van ser anys d'una vida parroquial tradicional i en els quals alguns grups que volien expressions de vida de fe més viva es traslladaven a parròquies veïnes. En aquests anys, els coadjutors de més llarga durada han estat Eugeni Foix, Emilio Quílez, Florentí Pino, Francesc Pérez o Narcís Ribot, entre d'altres.

L'any 1986 fou nomenat rector Ezequiel Sendrós (n. 1937), de gran capacitat intel·lectual i de forta personalitat. La parròquia es va adaptar a l'esperit conciliar, es va constituir el Consell Pastoral com a òrgan de participació i consulta, es varen introduir importants reformes litúrgiques, es va crear un grup d'esplai per als infants que donarà lloc, poc temps després, i amb la intervenció de Jaume Colominas i Gerard Agustí, a un nombrós grup de joves que s'anomenarà "El Celler": colònies per als més petits, formació i vida de fe van fer que El Celler tingués una notòria influència més enllà de la vida parroquial.

Tres anys després, al 1989, Jaume Inglavaga (n. 1932) fou nomenat nou rector, el qual continuà en línies generals el model de pastoral seguida fins aleshores. Alguns grups, com per exemple El Celler, van anar perdent força però en van sorgir de nous, com el grup de voluntariat social Viure el Regne, que es va proposar estar a la vora de les persones amb més necessitat material i d'acompanyament, alhora que van prendre un nou impuls tradicions antigues, com per exemple les peregrinacions a Montserrat o el via crucis i el cos de portants, tal com en va quedar constància en el llibret *50 anys de romiatges a Montserrat, 1943-1993*, de Jaume Inglavaga.

Jaume Inglavaga deixa la parròquia l'any 2001 i l'any següent és nomenat nou rector Josep M. Jubany (n. 1949). Des d'aleshores ha impulsat una major obertura a tots els sectors del barri i un nou estil pastoral d'informació i participació.

Segons el testimoni d'Elena Viusà, aleshores alumna, l'any 1952, la M. Elisa Peralta, de la comunitat de Religioses Franciscanes que regentaven el col·legi per a nenes, va insistir en la necessitat de donar-hi també el batxillerat. Ho feia com a servei a la ciutat, però amb l'oposició de les superiores de la congregació pels pocs mitjans que el col·legi tenia. Amb el suport dels pares, va posar aquesta proposta en mans de la Mare

de Déu de Fàtima. La fermesa de la superiora va convèncer les responsables de la congregació i des d'aleshores el col·legi està sota l'advocació de la Mare de Déu de Fàtima. L'any 1959, es va fundar el Col·legi del Tecla Sala per a nois en uns terrenys que la Sra. Tecla Sala, empresària tèxtil, va donar a l'Ajuntament. Des d'aleshores és regentat pels P. Missioners del Sagrat Cor.

Al 1964, es constitueix el Centro Médico Social la Immaculada a la barriada de Sanfeliu, com a obra assistencial depenent d'aquesta parròquia, i que serà la base de la futura parròquia. Cal recordar, tot i que no ha estat una qüestió directament parroquial, la Residència Els Alps, Centre Municipal de Transeünts i Emergències, en el límit dels barris del Centre i Sanfeliu. Aquest centre, al servei dels sectors més dèbils de la societat, va ser construït per l'Ajuntament l'any 1972, a petició d'OBINSO, Obra d'Inserció Social fundada per Pere Cornelles, capellà fill de l'Hospitalet. Va començar el servei en Josep M. Palom. Les que portaven el pes de la vida de cada dia eren les Germanes de la Caritat, especialment Àngels Chércoles, que hi dedicà més de trenta anys.

Sant Ramon i Sant Albert a Collblanc

El dia 4 de febrer de 1970, en motiu de la jubilació del rector Florenci Baucells, fou nomenat ecònom Josep Breu i Goberna (n. 1929). S'iniciava un nou concepte de parròquia que Breu havia d'intentar compaginar amb l'estil més tradicional de Mn. Florenci. Aquest va morir l'abril de 1972 i al 1973, Breu fou nomenat rector. Ho fou fins l'any 1979. Es van suprimir tota mena d'aranzels i la parròquia s'obrí a les inquietuds del barri, de gent creient o no. Es donà aixopluc a grups culturals i polítics que, des de la clandestinitat, lluitaven contra el franquisme. Ho afavoria no solament la figura carismàtica de Josep Breu (havia entrat ja de gran al seminari, químic de professió, vinculat al moviment obrer des de la JOC i al de capellans obrers, que havia participat en moviments contestataris com la manifestació de capellans, etc.), sinó també el grup de capellans que es varen incorporar a l'equip de Sant Ramon: Martí Canal, Oleguer Bellavista, Jordi Fontbona i, a partir de 1978, Carles Flavià. Encarnació Pérez col·laborava en aquesta línia com a assistent social de Càritas, impulsant la formació de les persones tant com l'assistència individual al necessitat.

Suposava una nova línia pastoral sensible al model d'església propiciat pel concili i amb voluntat de presència entre els més desafavorits. Es varen impulsar accions de solidaritat amb els perjudicats del Torrent Gornal per les inundacions de les cases baixes i barraques; es va donar acollida a militants comunistes, socialistes o anarquistes, a obrers en vaga o en conflicte col·lectiu, com ara els obrers de la Minivat, que es van tancar a l'església, a moviments de protesta o a reivindicacions locals, com la lluita contra el procés especulatiu que significava el Pla Parcial de Collblanc o al "Cineclub Buñuel", que projectava als locals de la parròquia les millors pel·lícules socials que no es podien veure a les sales públiques de Barcelona, l'Assemblea de Catalunya, la Coordinadora d'Associacions de Veïns de l'Hospitalet, el Grup Cristià de Promoció i

Defensa dels Drets Humans. A les homilies s'informava dels conflictes obrers de la zona i dels conflictes polítics, etc. Fou un canvi que alguns sectors assidus i més tradicionals no van acabar d'entendre i se'n varen distanciar.

Des d'un punt de vista d'església, però, impulsà una proposta que il·lustrava molt bé la concepció que tenia de la relació de l'església amb el món obrer: la preparació de joves obrers, que, sense deixar el treball, s'orientaven cap al sacerdoci. Es tractava de facilitar-los la preparació, compaginant horari laboral i estudis a les nits i caps de setmana. L'experiència es va anomenar ESMO o Encaminament Sacerdotal des del Medi Obrer, que, d'acord amb mossèn Ramon Prat, aleshores rector del seminari, va començar als pisos de capellans del carrer Creu Roja i al del carrer Albiol a Sant Ramon i després a Can Serra i a Torre Baró de Barcelona. Hi varen participar uns dotze nois treballadors, dels quals es van ordenar Antoni Casas, Alejandro Herrera, Miquel El-hombre, Josep Verdaguer i Josep M. Pujol. Aquest grup va tenir un gran paper en la represa de la JOC. Per desgràcia aquesta experiència de formació d'obrers-seminaristes després no ha continuat.

Un dels elements de projecció de la parròquia al barri han estat les escoles parroquials. Però quan Josep Breu arriba, pedagògicament, legalment i econòmicament aquella escola d'EGB, la diürna, deixava molt a desitjar i era motiu de continuades queixes dels pares i del barri. Amb la mort de Mn. Florenci, el nou titular legal era Breu. Segons el testimoni de Pere Borràs, (a AAVV *Josep Breu un clam pels pobres*, volum II pàg. 115) aleshores professor del centre, aquesta situació "d'empresari responsable sense empresa" fou una de les coses que el feu patir més, tot i que amb molta dificultat la situació de les escoles es va anar normalitzant. També el van fer patir les escoles nocturnes. S'havien iniciat l'any 1945 per ensenyar a llegir i escriure joves i adults. Feien també activitats esportives, biblioteca, excursionisme o cine, tot a partir de treball voluntari i amb un petit ajut de Càritas i de l'Ajuntament. Entre els anys 55 i 65, tenien més de 400 alumnes. Minvant l'activitat i la matrícula, aquestes mateixes escoles nocturnes varen acollir, també amb dificultats, el nou model d'escola d'adults que començava a sorgir a l'Hospitalet (Can Serra, la Florida) i per tot Catalunya a final de la dècada dels setanta.

Sant Albert Magne

La voluntat d'estar presents enmig del barri, sense el pes de les estructures institucionals o físiques del temple, va impulsar l'equip de capellans a buscar una nova ubicació per viure. Es va buscar una casa enmig de la zona més densament poblada d'immigrants, al carrer Pujós. La necessitat de descongestionar St. Ramon va aconsellar que aquell nou punt de referència es convertís també en nova parròquia, que fou erigida com a tal l'any 1972 amb el nom de Sant Albert Magne. Es va inaugurar l'any 1975 i com a lloc de trobades i reunions (JOC, MIJAC, ACO). No era un lloc de culte perquè es considerava que el culte s'havia de fer a St. Ramon. Els primers responsables foren Pere Miquel i Jordi Fontbona. Els dos treballaven, Pere Miquel donant classes a l'Institut Torras i Bages, de Can Serra, i Jordi Fontbona, manualment en una impremta. Des d'aleshores, la línia pastoral i els equips de ca-

pellans de les dues parròquies són els mateixos. L'any 2002 es va remodelar tot l'edifici i la primera planta es va obrir al culte i els pisos, per a sales parroquials amb el nom de Casal Josep Breu.

El primer rector de la parròquia de Sant Albert, de 1972 a 1984, fou Pere Miquel. L'any 1979, quan en Josep Breu marxa a Colòmbia el substitueix com a rector de Sant Ramon, també fins al 1984. De les seves tasques de rector de les dues parròquies de Collblanc i del tracte amb els adolescents del Torras i Bages en va voler deixar constància entregant, el 25 de juny de 1984, als arxius del Bisbat dos volums de fulls parroquials, fotografies, anotacions amb les següents dedicatòries: Volum I 1970-1977 "*He treballat al barri de Collblanc 1971-1974. Faig ofrena al bisbat d'aquests fulls-resum d'una vida*". Volum II 1977-1979 "*L'any 1971, nomenat ecònom de la parròquia de St. Albert Magne de l'Hospitalet. Esboç d'activitats, reflexions, fulls*". Poc després va morir. Serveixi aquest record també com a petit homenatge a la seva peculiar senzillesa i bonhomia.

Complint la seva voluntat de viure entre els més pobres, al 1979 Josep Breu marxa a Medellín. Hi va morir l'any 1987. Des d'allà va continuar una molt personal relació d'amistat amb moltes persones d'aquí, especialment de la parròquia de Sant Ramon i del món obrer, els quals després les han recollit en dos petits volums.⁵

De 1984 a 1993, es va fer càrrec de la parròquia Andreu Conangla (n. 1937) continuant la línia dels seus dos immediats antecessors, al qual el va succeir fins al 2007 Lluís Portabella (n. 1936). Des d'aleshores el rector és Joaquim Brustenga (n. 1935).

Mare de Déu dels Desemparats a la Torrassa

Ja hem dit en quines circumstàncies Jaume Busquet es fa càrrec de la parròquia pocs dies després del final de la guerra. Consta que el nou rector fou una figura controvertida per ser capellà castrense (del regiment d'infanteria de Badajoz 73 al 1937) i assessor de la Falange del Districte XII de Barcelona al 1939. Es tractava, òbviament, d'un personatge autoritari però eficaç, amb voluntat de projecció social de la tasca pastoral.

La influència de la parròquia al barri es concretà de manera immediata en el camp escolar. En aquell moment no hi havia cap escola pública al barri. De les escoles de nenes se'n varen tornar a fer càrrec, a partir del 1943, les religioses Carmelites de la Caritat, vedrunes, les quals de seguida ampliaren l'horari fins a classes nocturnes per a noies treballadores. Per a escola de nens es va comprar un solar per edificar-hi el nou grup escolar Santiago Apòstol, que va ser inaugurat a l'inici del curs 1959 per 600 alumnes. Des d'aquells anys fins al 1996 han dirigit aquest col·legi la con-

⁵ *Josep Breu, un clam pels pobres*. Vol I. Arquebisbat de Barcelona. Delegació Diocesana de Missions, Memorial "Josep Breu", 1990. Id. Vol II, *Notes biogràfiques i testimonis*, any 1991.

gregació de clergues de sant Viator.

Com a complement de l'obra escolar, Mn. Busquet va pensar en un centre cultural. En l'edifici escolar reconstruït ja havia previst un Centro Parroquial la Torrassa, que s'inaugurà el 4 de gener de 1942, que serví de saló d'actes de la barriada. Abans de l'acabament de les obres del col·legi es va crear una Junta del centre, ja que es volia que fos una entitat autònoma de les activitats escolars. El nou Centre Moral Santiago Apòstol fou inaugurat al 1960 als baixos del nou edifici escolar i mantingué una continuada programació d'activitats, excursionisme, teatre o cinema. Mn. Busquet trobà en el Sr. Luis Abarca Médico, persona de cultura, habitual col·laborador en investigacions de la història local, un constant col·laborador de la seva activitat educativa, cultural o pastoral.

La perspectiva des de la qual Mn. Busquet contemplava la influència de la parròquia al barri era des d'una clara voluntat d'evangelització o, si més no, des d'una perspectiva preevangelitzadora. Aleshores era el model majoritari de presència de l'església en la societat, però que contrastava amb el que feien altres parròquies. Així consta en el butlletí parroquial *Consigna*⁵ quan definia els objectius del centre com una entitat catòlica i d'espai de trobada familiar dels antics alumnes que han passat pel col·legi. Així, per exemple, no va dubtar a intervenir en la direcció del Centre l'any 1965 destituint tota la junta i nomenant directament una junta nova davant de "*desviaciones gravemente acentuadas en los últimos tiempos...*"

El que més ressò va tenir des d'un punt de vista religiós va ser la "*Procesión de los Pasos*", que va començar la nit del Dijous Sant de 1941 "*para llegar a la gran mayoría de las gentes del sur de España, que constituían una parte importante de la feligresía*". En una ressenya de l'any 1964 diu "*Salía a las 10 de la noche del colegio parroquial de niñas, recorría aproximadamente dos kilómetros en unas cuatro horas. La compañía del Ferrocarril Metropolitano estaba en servicio hasta que terminaba la procesión. Acudía gran cantidad de personas para tomar parte y eran millares los barceloneses que venían a presenciarla. Para los vecinos de la Torrassa era un acontecimiento sin parangón*". El mateix Jaume Busquet, que la va iniciar, en justifica la seva supressió l'any 1967, després de vint-i-cinc anys, amb les següents raons: "*La actual coyuntura de la iglesia, poco propicia a manifestaciones de tal índole; el proceso de integración al país, lento pero cierto de las gentes del sur que en gran mayoría pueblan la parroquia; el propio desarrollo económico, notablemente experimentado en la barriada...*" (BALAGUER: 1985). No podia imaginar-se que al cap de pocs anys i al barri del costat de la Torrassa per iniciativa popular sorgiria una manifestació semblant, i de molta més envergadura, la "15+1".

Al 1964 Jaume Busquet va tenir el primer símptoma de malaltia greu. Al febrer de 1966 se li va concedir la medalla d'Or de la ciutat. Va morir el 25 de juliol de 1968.

⁵ *Consigna*, portantveu de les activitats de la parròquia i del seu entorn. Va sortir per primer cop el 25 de juliol de 1960 (i del qual en van sortir 16 números fins a mitjans de 1964).

Parroquia de la Mare de Déu dels Desemparats a la Torrasa. Fot. Marta Batet

Uns anys abans, al 1961, Valentí Balaguer Planas (n. 1931) fou nomenat vicari i al 1969 rector, que ho és fins a l'actualitat. Mossèn Valentí, admirador i biògraf de mossèn Jaume Busquet, ha continuat la seva línia pastoral. En l'aspecte del servei religiós, al 1975 s'inicia un Centre de Joves Cristians per a antics alumnes, la creació al 1981 del Consell Pastoral, millores en el temple o al 1983 inauguració d'un casal catequètic. L'edifici de l'escola ha tingut diverses ampliacions, al 1963 i 1967. D'altra banda, l'actual col·legi Sant Jaume és fruit de la fusió del Col·legi Santiago Apòstol (Sant Viator) i el de la Mare de Déu dels Desemparats (vedrunes), que avui el Sant Jaume pertany a la Fundació d'Escoles Parroquials. S'ha potenciat gràcies al Centre Moral Santiago Apòstol amb activitats de cinema, teatre, música, excursionisme i cultura, i al 1971 amb l'establiment d'una escola de ballet. Probablement l'obra social de major rellevància ha estat la inauguració, al febrer de 1984, d'una residència d'avis.

A partir dels anys 70, de la mà dels clergues de Sant Viator s'impulsa la creació de grups, comunitats juvenils i entitats cristianes. Així, a mitjan dels anys 70 es crea la Secció Excursionista Santiago Apòstol, que a partir de l'any 1977 passa a ser Agrupament Escolta Santiago Apòstol, vinculat a Minyons Escoltes Guies Sant Jordi. Igualment, l'any 1976 es crea el Centre de Joves Cristians, que passarà a denominar-se més tard Itaca-Els Vents. Per la seva part, l'Agrupament Escolta canvia la denominació l'any 1981 i es converteix en AE Canigó. Tant per la gran quantitat de joves que aplegaren com pel seu dinamisme, els dos van tenir una forta projecció civil i religiosa, tant a l'Hospitalet com a Barcelona. Anys més tard, al 1987, com a conse-

qüència d'una crisi interna, neix l'Agrupament Escolta Arrels. Finalment, un grup de joves i monitors d'Arrels, l'any 1992, van crear el Grup de Solidaritat Akwaba, que es vincula amb els projectes a Costa d'Ivori i esdevé un espai de confluència de persones de diverses creences i plantejaments religiosos i culturals. Avui l'AE Canigó i l'AE Arrels han desaparegut, però el Grup Itaca-Els Vents i el Grup Akwaba, convertit en Fundació des de l'any 1997, continuen dedicant-se a favor dels més desfavorits de Collblanc-la Torrassa i del continent africà.

St. Isidre a Sta. Eulàlia - Riera Blanca

Malgrat el trossejament del territori, la parròquia de St. Isidre als anys cinquanta començà a tenir una notòria influència com a institució cohesionadora del barri. Junt amb la parròquia es va crear el Centre Parroquial, amb les típiques seccions d'aquesta mena de centres: Acció Catòlica, aspirantat pels més joves, JOC. Però també altres activitats culturals amb major projecció pública, com sardanes, excursionisme o teatre. La que donà més rellevància al Centre fou l'Esbart Dansaire Sant Isidre, amb més de cent dansaires de totes les edats i amb continuades actuacions a fora. Igualment, la Festa Major del barri promoguda cada any per la parròquia al mes de maig.

Al 1958, l'acció de la parròquia s'amplià convertint-se en un complex escolar-parroquial. Es va inaugurar el Casal dels Àngels o escoles parroquials. Ubicades a la plaça del mercat de Sta. Eulàlia i amb una càbuda de 850 alumnes, es varen poder construir gràcies a les donacions de la Sra. Àngela Roca Soler. Poc temps després, el Casal dels Àngels començà a impartir cursos nocturns. Des dels seus inicis, el Casal dels Àngels estaria sota la responsabilitat de les religioses "Operarias del Divino Maestro" o avemarianas, que s'havien establert al barri dos anys abans i que des del primer moment van col·laborar amb la parròquia i el col·legi. Al 1966, s'inaugurava al carrer Jacint Verdaguer, a la vora del Casal dels Àngels, un Institut de Batxillerat, depenent també de la parròquia, filial de la Infanta Isabel d'Aragó de Barcelona.

Al 1976, Mn. Joan Bonet havia estat substituït per Joan Carrera Planas (1930), futur bisbe auxiliar de Barcelona. Morirà força anys més tard, al 1997, havent rebut la Creu de Sant Jordi el 1987 i amb una abundosa obra escrita sobre la història de l'església catalana. Joan Carrera venia a la parròquia de Sant Isidre amb un bagatge de compromís social i polític que s'havia materialitzat a la JOC, a l'ACO, a l'editorial Nova Terra, com a membre de l'Assemblea de Catalunya, en institucions per a la defensa dels drets humans. A St. Isidre va promoure la renovació del Casal dels Àngels i la creació d'una residència de gent gran. Fou nomenat bisbe auxiliar de Barcelona el 22 de setembre del 1991. En la seva època foren vicaris Gonçal Espanyol i des de 1987, Felip Juli Rodríguez.

Al 1992, Felip Juli Rodríguez (n. 1954) fou nomenat rector, que ho serà fins al 2005. En ocasió de la celebració dels cinquanta anys, la parròquia feu un nou intent d'acostament a la barriada. Es va renovar l'activitat pastoral pròpia i els serveis assis-

tencials, com la recollida de roba, o culturals, com l'escola de sardanes o el cor Adioni. Des de 2005 el responsable de la parròquia és Francesc Prieto (n. 1954) i com a coadjutor Francesc Casanovas SJ. El 2006 es va fer una important millora en les instal·lacions parroquials, entre les quals destaca la decoració de l'absis del presbiteri amb pintures murals de Joan Torres i Viver sobre la vida de St. Isidre. Aquest any, la parròquia s'ha vinculat encara més amb el Casal dels Àngels, en ocasió del cinquantenari de la seva creació (setembre de 1958).

2. Les creades a partir del 1955

Santa Gemma, Sant Antoni i Sant Enric a Pubilla Casas i Can Vidalet

L'actual barri de Pubilla Casas comença a urbanitzar-se a partir de la meitat dels cinquanta. El nom li ve de la casa senyorial tocant a la carretera d'Esplugues, que va pertànyer a Josefa Casas (la pubilla Casas) de l'any 1771. Aquesta finca fou donada a l'església i la congregació de les Serventes del Sagrat Cor hi va fundar el col·legi de Sant Josep Obrer. La trama del barri segueix, més o menys, l'eixample de petites places i cruïlles-estrella de Puig i Gairalt. Però la ràpida vinguda de la immigració ocupà l'espai, sovint amb autoconstrucció de dissabtes i diumenges per part dels que acabaven d'arribar, i la falta d'interès de l'Ajuntament per fer respectar les normes, van degradar ràpidament el que havia de ser una "ciutat jardí". Actualment, és un dels barris més densos de la ciutat. En menys d'un km² hi viuen quasi 35.000 persones.

El 29 d'octubre de 1955, el bisbat de Barcelona erigeix la parròquia. En el decret d'erecció es fa constar que hi havia "5.600 almas". Davant els 35.000 d'ara vol dir que era un territori encara de descampats. Josep Gili (n. 1908), que al 1957 serà nomenat rector de la parròquia de la Florida, s'encarregà de manera provisional de la de Santa Gemma de Pubilla Casas. Al 1957, és nomenat Josep Masdeu i Safons, que serà el rector fins a 1972. A ell li tocarà viure el moment del gran creixement demogràfic i especulació urbanística sense límits de Pubilla Casas. Va establir com a lloc de culte provisional la capella del col·legi Sant Josep Obrer.

A partir dels setanta, s'encetà una col·laboració estreta amb la parròquia veïna de Sant Antoni de Pàdua del barri de Can Vidalet, del mateix arxiprestat però compartint la demarcació amb Esplugues. Havia estat creada l'any 1968 i el primer rector fou Ramiro Gual, el qual s'establí com a lloc de culte provisional un barracó, antic parvulari, al carrer del Molí, en un semi-descampat, entre els barris de Can Clota, Can Serra i Pubilla Casas. Als primers anys vuitanta, la parròquia es traslladà en uns baixos del carrer de la Mercè al mateix terme d'Esplugues i a la vora de la bòbila de Pubilla, on encara és avui.

Des dels seus inicis, la línia pastoral, tant en els moments de major conflictivitat social com ara, ha estat la mateixa. També ha estat el mateix l'equip sacerdotal. Al 1972, Martí Canal (n. 1920) és nomenat rector de Sta. Gemma, que ho serà fins al 1974;

Pau Gestí (n. 1940) va ser el rector de St. Antoni de 1970 a 1979 i de Sta. Gemma de 1974 a 1980. També des de 1970 formaven part del mateix equip Pedro Núñez "Petrico", fins al 1976, i Joan Raventós fins al 1987. Al 1973 s'incorpora a l'equip Lluís Tuñí fins al 1979. Al 1974 s'hi incorporen Josep Bofarull (n. 1921) fins al 1987, Domingo Riera "Mingo" (n. 1931) fins al 1988. Al 1975, Carles Riera SJ, fins al 1994, i Xavier Alegre SJ (1940), fins avui. Al 1981, Josep Miralles SJ (n. 1944) també fins avui.

Durant tots aquests anys, aquests equips han lluitat a Pubilla Casas i Can Vidalet per una església vinculada al món obrer, lluny de qualsevol triomfalisme, per una fe conscient i viscuda en comunitat, per una sacramentalització conscient. Es va voler parlar amb l'exemple més que amb les paraules: la major part de capellans d'aquests sectors van renunciar a la paga de l'Estat, a cobrar pels serveis religiosos, a viure en les "cases parroquials", es van incorporar al món laboral, majoritàriament al treball manual, participaven en les lluites sindicals o de veïns sense assumir-ne el liderat. Fins i tot en alguna ocasió, al final del franquisme, per expressar públicament que el vertader senyal de fe és el compromís amb la societat en lloc de les múltiples misses del diumenge, es varen fer sessions de reflexió i pregària (atentament seguides per la policia!).

Rafael Garcia Mora SJ, avui a Bolívia, fou el secretari de l'Associació de Veïns de Pubilla en el moment de la màxima efervescència reivindicativa d'aquesta per la lluita del solar de la bòbila i Juan Artacho, laic, líder polític del PSUC d'Esplugues, que formava part del nou Consell Parroquial de Sant Antoni ho era de la de Can Vidalet. Paral·lelament, l'església es feia també present entre els més necessitats a través de l'acció social de Càritas i en la persona de l'assistent social Mercè Ridaura.

Era un exercici de despulament de privilegis, de desig d'una església pobra, perseguida o reprimida si el món obrer era perseguit o reprimat, d'una església, es deia, que ja no parli més amb paraules sinó amb fets, després d'haver dit durant tants segles paraules que tergiversaven el missatge. Els de Pubilla Casas compartien l'anàlisi i assajaven propostes pastorals semblants als d'algunes parròquies del cinturó industrial de Barcelona (de Santa Coloma, de Terrassa i de Sabadell, de Cornellà o de l'Hospitalet mateix, etc.) connectades a través del que es va anomenar "parròquies obreres". Era la lluita conscient i heroica contra el nacionalcatolicisme a nivell micro, de barri.

Paradoxalment, però, la principal resistència a aquest desig de purificació de l'església es trobaria en la mateixa gent de l'anomenat "cristianisme anònim", creient per tradició i en el sentiment que s'expressa a través de la religiositat popular, impregnada de formalismes i ritualismes que, fins i tot a vegades, vol les expressions de fe lligades al poder, a imatges carregades d'or i pedreria o al consumisme econòmic i al consumisme de sagraments.

Amb la lògica de lluita contra el model de cristiandat, des de primers dels setanta l'equip sacerdotal va imposar normes restrictives en relació amb la sacramentalització: obligades i llargues sessions de preparació pel bateig, primera comunió o el casament, la no assistència de capellans als enterraments per incompatibilitat amb l'ho-

rari laboral, etc. Però en realitat, en alguna ocasió, davant la insistent petició de primeres comunions per part de la gent, es va habilitar un cinema a l'antiga Travessera un diumenge al matí per donar de manera massiva la primera comunió a tothom qui l'havia demanat; o la confraria dels 15+1 als quals s'havia demanat que, si volien el reconeixement parroquial de la processó, havien de fer alguna cosa més que expressés un tipus de fe encarnada. No s'obtingué aquest compromís i des d'aleshores treuen per Setmana Santa la processó pels carrers de Pubilla amb la "deshonra" de "laica" davant el seu no-reconeixement com a manifestació de fe.

El temps dels debats s'està acabant. Amb una situació més calmada caldrà repensar la funció d'una parròquia. Des de l'any 1989, després d'un breu espai de temps amb Josep Rodríguez Quirantes (n. 1940), l'equip de les dues parròquies ha estat format pels jesuïtes Xavier Alegre SJ, Josep Miralles SJ i Antoni Gil Tolosa (n. 1940) fins a l'any 1992, de 1993 fins al 2007, per Josep Soler Llopart (n. 1950). Una de les característiques a ressaltar és que des del principi es va voler que el Consell Parroquial, que funciona des de fa temps, tingués caràcter decisorí. Des de la perspectiva de vida hi ha comunitats de base i grups de joves inspirats per la teologia del compromís.

L'any 1974, s'havia creat administrativament la parròquia de Sant Enric d'Ossó a la part sud de Pubilla Casas amb la intenció d'atendre un sector de població tan dens. Durant molts anys, però, fou pura ficció. Sense cap nomenament, figurava com a seu la biblioteca de l'antic col·legi Joaquim Costa, al carrer del Molí. Al 1989, fou nomenat Emilio Quílez, que vivia a la vora, però que seguia fent vida pastoral a Sta. Eulàlia de Mèrida i des de 1993 a Can Serra. Al 1997, Josep Soler Llopart, de l'equip de Sta. Gemma i St. Antoni, inicià el procés de construcció d'un nou edifici, que fou finalment inaugurat l'any 2002 al carrer Pere Pelegrí. Són, doncs, tres parròquies, però formen una unitat pastoral. L'equip de sacerdots comparteixen criteris i línia pastoral en la mateixa demarcació de Pubilla Casas. Des de l'any passat, 2007, Josep Soler Llopart ha estat substituït per Xavier Moretó Navarro (n. 1963).

Mare de Déu de la Llum, la Florida, 1957⁷

El decret de creació de la nova parròquia al barri de la Florida és de 1957. Els habitatges de l'Obra Sindical del Hogar, els mini-pisos de 32 m², "bloques Onésimo Redondo", s'havien començat a construir el 1954 i al 1955. Consta en el decret d'erecció que ja hi havia "8.800 almas". Josep Gili Doria (n. 1908) fou nomenat el primer rector. Durant un parell d'anys s'utilitza com a lloc de culte uns barracons que l'Ajuntament havia instal·lat com a escoles provisionals. Per una de les avingudes més característiques del barri, la de l'Electricitat, passava una línia d'alta tensió amb unes

⁷ Publicacions sobre la Florida: MARÍN, Àngels *La Florida*. Col·lecció ADIGSA n. 45. Ed. Dep. Benestar Social. Generalitat de Catalunya. Barcelona, 1995; MURILLO, José i SANTOLINO, Montse. *50 anys compartint i acollint. Història de la parròquia de la Mare de Déu de la Llum (1966-2006)*. Ed. Parròquia de la Llum i Ajuntament de l'Hospitalet. L'Hospitalet de Llobregat, 2008.

visibles i perilloses torres. FECSA, propietària de les torres i de la línia elèctrica i d'una part dels terrenys hi tenia les oficines, raó per la qual molts dels joves del barri van trobar feina a aquesta empresa. FECSA havia projectat construir-hi habitatges per als seus treballadors i es va comprometre a construir l'església en terrenys seus. En agraïment, es va acordar posar el nom de Mare de Déu de la Llum a la nova parròquia. S'encarregà el projecte a Gabriel Alomar, les obres van començar l'1 d'abril de 1959 i el 3 de maig de 1960 l'església fou inaugurada amb tota la solemnitat civil i religiosa que FECSA va reclamar.

FECSA cedeix també a la parròquia uns baixos en els quals, a partir de l'any 1961, sota l'empara de Càritas i de la parròquia neix un Centre Social semblant als que hi havia a d'altres barris. Però el de la Florida sobresortí de tots ells. Fou promogut per persones de la HOAC i de la JOC i per les assistents socials de Càritas que treballaven al barri, entre les quals cal recordar Paquita Fontboté. Al 1963, el bisbat aprova els estatuts i el rector, Josep Gili, serà el consiliari. Des del seu butlletí *La voz del barrio* es fa ressò de les necessitats i reivindicacions de la Florida, convertint-se en un primer altaveu per a la organització dels veïns. Des dels inicis, s'impulsà un consultori mèdic i un despatx d'assessorament legal per als veïns. Immediatament, però, el Centre Social fou un espai de ressonància dels conflictes laborals de la resta de la ciutat i del Baix, com per exemple, Elsa, Solvay, Siemens o Seat.

Dirigents i consiliari del Centre van trobar una especial fórmula de col·laboració (que els testimonis diuen que no fou fàcil) entre la plena autonomia dels dirigents i el respecte, sense que la parròquia hagués de fer funcions de suplència. Des de la perspectiva de la parròquia, el Centre se situava en el terreny de la frontera entre l'apostolat caritatiu i promoció cultural i humana, entre la pastoral social, les reivindicacions de barri i la proposta política, entre la concepció d'una parròquia oberta i els serveis tradicionals que tota parròquia ha d'oferir, entre el seguiment al Jesús-obrer de fa 2000 anys i el servei concret a la classe obrera d'ara. Aquesta línia d'obertura discreta i de llibertat fou reforçada el 1969 amb el nomenament de Josep Murillo Tejada (n. 1935) com a vicari i al 1982 com a rector, i amb la d'alguns dels vicaris com Josep Rodríguez Quirantes o Emilià Almodóvar.

Molt relacionats amb el Centre Social, a l'ombra de la parròquia van sorgir grups d'acció catòlica especialitzada. Josep Rodríguez Quirantes mantenia el contacte amb el grup de la HOAC que havia impulsat la creació del Centre. La JOC a la Florida va néixer per influència de la JOC de Sant Ramon i, per influència d'aquesta, el MIJAC o Moviment Infantil i Juvenil d'Acció Catòlica. El moment de major vitalitat fou dels anys 1981 al 1985, quan n'era responsable Emilià Almodóvar.

Molt aviat, a la Florida, com en tots el barris obrers de recent creació, va anar sorgint vida associativa pròpia, autònoma de la vida parroquial. Potser la primera de totes, l'Associació de Veïns de Pubilla-Florida-Can Vidalet. I, d'altra banda, a mida que s'anava acostant el final del franquisme, els plantejaments i reivindicacions del Centre Social es van anar polititzant. En aquest sentit, fou emblemàtica la lluita unitària, amb

l'Associació de Veïns i altres entitats a la meitat de la dècada del setanta per les escoles públiques, resultat de la qual es varen construir els centres Eduard Fontserè i Joaquim Ruyra o, posteriorment, la lluita per la reparació dels blocs.

Com tantes altres entitats, a partir del 1973, els controls i la repressió de l'inici de la transició varen convertir el Centre en una verdadera escola de dirigents polítics i culturals, la majoria en aquell moment vinculats al PSUC. Recordo Salvador Pastor, Honorio Blasco, Dolors Calvet, Santiago Díaz i, de manera molt especial, Joan Saura.

Paral·lelament a la tasca de conscienciació que havia fet i estava fent encara el Centre Social, cal situar, des de mitjan del setanta, la influència de l'Aula de Cultura dirigida per Clara Parramon. Pot dir-se que durant molts anys va canalitzar per la Florida i per més enllà de la Florida, amb energies renovades, la mateixa vida que havia sortit del Centre Social. Era biblioteca, sala d'exposicions, escola d'adults, espai per a dones, etc. Però, sobretot, fou un continuat fòrum de debats. Es va tancar al 1998.

Amb els nous temps, un barri notablement millorat i associacions autònomes, la parròquia camina cap a situar-se en el nou paper d'entitat de fe, sense el protagonisme social d'anys enrere. La parròquia va comprar uns locals al carrer Ceravalls, núm. 2 que va fer servir com a espai per als grups de joves, JOC i MIJAC, confirmació, espai de reflexió. Fou un lloc viu durant quasi tota la dècada dels noranta. Però amb el temps perden pes també algunes de les activitats pròpies de la parròquia, com la sacramentalització o alguns dels grups emblemàtics, com per exemple la JOC o al MIJAC. D'altra banda, encara que en l'aspecte exterior el barri hagi millorat, comencen a fer-se evidents les noves formes de pobresa urbana, quasi encara més desempaçada que la d'anys enrere en els inicis de la lluita obrera: alcoholisme, persones soles de la tercera edat, mares solteres sense recursos, immigració. A més de l'atenció individualitzada que mereixen les persones en aquestes situacions, aquestes bosses de pobresa, sobretot els immigrants, corren el perill d'alimentar actituds xenòfobes i racistes, de les quals a la Florida ja n'hi ha hagut alguna manifestació. La parròquia començarà altres formes de presència al barri destinades a aquests sectors, per exemple, grups d'alcohòlics anònims, de Vida Creixent.

Per això, en aquesta època de necessària vida més amagada, de feina soterrada però imprescindible, de teixir lligams i atencions personals, és inestimable la presència de les congregacions de les Germanes de la Sagrada Família des de 1972, de les Vedrunes Carmelites de la Caritat i de les Siervas de San José des de 2007.

En aquest sentit, un grup d'antics joves de la JOC, sensibles a la problemàtica del Tercer Món inicien un grup de solidaritat. A l'Hospitalet s'havia despertat una gran receptivitat sobre això, des dels okupes de la Vakeria, la campanya del 0,7, els contactes que ja hi havia des de la Casa de la Reconciliació o la parròquia de Sant Antoni. A la Florida, l'impuls important va començar a partir de 1993 amb estades d'aquests joves a Nicaragua i El Salvador. D'allà va sortir el grup Chichigua i després altres grups com Waslala.

Han vingut nous capellans a la parròquia, Joan Ramon Laparra i Ignasi Torrent. Però el patriarca de la història segueix essent José Murillo. Després de gairebé 50 anys de presència de la parròquia al barri i de gairebé 40 anys de servei ininterromput, aquest any 2008 l'Ajuntament ha concedit a la parròquia, i en la seva representació al rector i a la comunitat parroquial, el Premi d'Honor Ciutat de l'Hospitalet en el marc de les Festes de Primavera.

Sant Josep, 1961⁸

Tanca la trama urbana entre Sta. Eulàlia de Provençana i Sta. Eulàlia de Mèrida. A l'inici fou un barri industrial propiciat pel canal de la Infanta o les indústries de ceràmica, tèxtil, metal·lúrgica o química. D'aquell passat en queden edificis emblemàtics com Tecla Sala, la Farga, Can Batllori, Can Vilumara o Cosme Toda, molts d'ells reconver-tits ara per a espais culturals, o altres, ja desapareguts, com la Cardoner. A partir de 1960, amb la construcció dels blocs Condal, comencen els diferents plans parcials sense planificació raonable i amb l'única idea de construir sense límits.

Es creà la parròquia a primers de l'any 1961 i fou nomenat Leandre Gassó (n. 1921), fins aleshores vicari del Poble Nou. El nou rector es va posar en contacte amb diferents persones i, per mediació del cap de personal de la Farga, aconseguí que aquesta empresa cedís uns locals que utilitzava com a magatzem per a ús provisional de la parròquia. En aquest local provisional fou oficialment inaugurada el 2 de juliol de 1961. El barri tenia aleshores 8.000 habitants. Ara en té 20.000.

Al 1960 a l'avinguda del Generalíssim, ara Prat de la Riba, l'empresari Campreciós començà la construcció d'un cinema que no va arribar a funcionar mai. El bisbat va comprar el local, que seria on es traslladaria la parròquia.

Sempre ha estat criteri de la parròquia facilitar la creació del teixit associatiu del barri. Per això, la parròquia va posar a disposició dels veïns els seus locals. Allà es va crear l'associació de veïns, una biblioteca, un club de tennis, l'escoltisme, un centre d'esplai, classes de català i d'altres entitats semblants, però *"la parròquia, en tant que espai de fe, no té perquè dirigir la vida civil i organitzada dels veïns"*, diu mossèn Leandre, és a dir, facilita que comencin les coses i facilita igualment que després puguin tenir vida autònoma.

Durant el darrer franquisme fou casa d'acollida de col·lectius d'extrema esquerra, especialment per les trobades de l'assemblea d'aturats, i, darrerament, per les tancades d'immigrants dels anys 2001 i 2005 en ocasió de les últimes regularitzacions.

L'únic rector que ha tingut la parròquia és Leandre Gassó, amb el suport durant anys

⁸ MORALES, Josep. *El barri de Sant Josep*, a: *Quaderns d'Estudi*, n. 6, 1986, Centre d'Estudis de l'Hospitalet.

dels coadjutors Francesc Pareja, Paco Noy o els escolapis de Can Serra. Quasi cinquanta anys de servei al barri i caracteritzat per la seva discreció, senzillesa, elegància, capacitat de servei, disponibilitat i sentit del sagrat han fet de mossèn Leandre un inevitable referent del barri. Manté intacte l'elegància en les formes, en el tracte, la fidelitat en allò que és essencial i la voluntat de posar la seva vida al servei dels altres. L'Ajuntament li concedí la Medalla d'Or de la ciutat el 30 d'octubre de 2001.

La Immaculada Concepció. Barri Sanfeliu, 1968

La parròquia de la Immaculada al barri de Sanfeliu fou erigida l'any 1968. Però ja uns anys abans, des del 1964, la parròquia del centre hi havia instal·lat un centre sanitari que fou, de fet, la primera llavor o presència de l'església, en un barri en aquell moment aïllat per descampats per la part d'Esplugues i de Cornellà i per la via del tren des de l'Hospitalet. Antigues casetes amb l'hort, autoconstrucció, carrers gairebé sense urbanitzar i un total dèficit de serveis. La poca població de Sanfeliu tenia raó de sentir-se un apèndix abandonat.

El primer rector, Mariano Roncalès i Biel (n. 1932), anava doncs a Sanfeliu com a representant de la primera institució que d'alguna manera es feia present al barri. Estava imbuït de l'esperit del concili, encara tan a la vora, i volia que la presència de l'església fos humil i de servei. La parròquia va començar en un petit magatzem del carrer Rei En Jaume, després va passar a un local més gran, al carrer Estronci, fins que va aconseguir que se li cedís el terreny on ara està ubicada la parròquia. El primer barracó es va construir amb la col·laboració dels veïns.

Durant molt de temps aquell barracó fou la casa de tots. Des d'allà s'impulsa la creació de l'associació de veïns, que ben aviat encapçalarà una llarga lluita per la dignificació del barri. I mentre ell mateix participa a l'associació de veïns, la parròquia continua prestant servei al centre mèdic i inaugura una escola bressol al carrer Sanfeliu.

Mariano Roncalès deixa la parròquia al 1975, que provisionalment, durant un any, és atesa per Ramon Marimon, escolapi del grup de Can Serra. Al 1976 serà nomenat Antonio Rodríguez (n. 1946), un capellà gallec incardinat a la diòcesi de Barcelona i que estarà al capdavant de la parròquia fins al 1997, més de vint anys. Són els anys de les millores del barri i també d'un estil de pastoral profundament arrelat entre la gent, present sempre en els esdeveniments col·lectius i particulars, d'acompanyament als malalts. En aquesta tasca Antonio Rodríguez fou acompanyat per Pepe Ituarte, del grup de jesuïtes de Bellvitge, com a coadjutor, fins que va morir l'any 1996, per les Germanes de la Caritat de Santa Anna i per un ampli grup de persones del barri que compartien aquesta manera de fer.

Antonio Rodríguez posà tots els esforços per construir uns locals per a dependències parroquials i saló d'actes, adossats a l'antic barracó. Acomplerta la seva feina a Barcelona, "el padre Antonio" va tornar cap a Galícia i durant cinc anys la parròquia fou

atesa per Joan M. Prieto (n. 1948) seguint el mateix tarannà pastoral de proximitat amb la gent.

Però l'any 2002 és nomenat rector Custodio Ballester Bielsa (n. 1964) que, contràriament al que s'esperava pel fet de ser jove, trenca radicalment amb la línia pastoral dels seus antecessors. Avui és a l'Hospitalet el paradigma del model més intransigent de pastoral, radicalment preconiliar, l'exemple més clar del neoconservadorisme.

Des que es féu càrrec de la parròquia va quedar clar, fins i tot amb formes adustes, que aquells que no compartien aquesta ideologia havien de marxar de la parròquia. I ho varen fer molts. Entre ells, la comunitat de religioses de la Caritat de Sta. Anna, que durant tants anys havien fet una feina eficaç i de formiga acompanyant els malalts. Però en varen venir de nous. Sectors de tot Barcelona afins a aquesta manera sectària d'entendre la fe, allunyada de la vida.

Les dues parròquies de Bellvitge⁹

Els primers blocs d'aquesta mena de peces de dòmino que és Bellvitge es varen inaugurar l'any 1965. Eren els de Bellvitge-Sud i els de més a la vora de l'ermita, tocant a la Gran Via. Per a la majoria dels que hi venien, comprar un pis a Bellvitge era senyal d'èxit, d'haver aconseguit el somni de l'habitatge propi, després de la immigració. Els primers pisos del Bellvitge-Nord es van inaugurar més tard, l'any 1968. Els compradors venien de les barraques del barri de la Bomba, amb una relativa tradició col·lectiva de reivindicacions. Durant molts anys foren gairebé dos barris incomunicats. El fang, les grues, les escombraries i el descampat del que avui és la Rambla Marina, feien molt difícil anar d'un Bellvitge a l'altre.

Des del seu origen, doncs, malgrat la mateixa desafortunada aparença urbanística i patir els mateixos dèficits, hi ha importants diferències en la vida associativa. L'estereotip diu que mentre els veïns del Bellvitge Nord, amb una important influència del PSUC, reproduïen aquí la tradició de lluita col·lectiva de la qual molts provenen, els de Bellvitge Sud iniciaven activitats esportives i culturals. Diferències que van cristal·litzar, fins i tot, en associacions de veïns d'orientació diferent.

Quan al 1970 s'erigeixen les dues parròquies, les actituds dels responsables responen, també, a dos estils pastorals. Una, la de Bellvitge Nord, Sant Joan Evangelista, més propera a una evangelització que dilueix la frontera entre creient i no creient, que dóna prioritat a la concepció del Regne com una realitat plural i que es construeix des de la lluita per canviar les estructures. L'altra, la de Bellvitge Sud, Mare de Déu de Bell-

⁹ Publicacions sobre Bellvitge: GÜELL, Antoni M. *El capvespre de les creences: estudi de sociologia religiós*. Col·lecció les Eines, 3. Barcelona: Laia, 1973. DOMÍNGUEZ, Manuel. *Taller d'Associacionisme del Barri de Bellvitge*. *Quaderns d'Estudi*, n. 10, setembre 1991, Centre d'Estudis de l'Hospitalet.

vitge, més propera a una evangelització més formal, insistint sobretot en la dimensió de la conversió personal i, en conseqüència, en les actituds de servei, que identifica la comunitat com a comunitat de fe. Uns, per molt oberts, corrien el risc de confusió i desordre; els altres, el risc de tancament, tot i la implicació ordenada dels seus membres en obres socials. Per uns, no s'havien de fer institucions pròpies sinó participar en les institucions que els veïns creaven i la trobada setmanal era l'impuls per implicar-se en les lluites promogudes per l'associació de veïns o els partits contra l'especulació i el Pla Comarcal o amb la lluita de SEAT, l'empresa majoritària. Pels altres, la celebració setmanal de la fe era l'aliment necessari per viure en comunitat i, com a comunitat, iniciar obres i projectes de transformació del barri.

Compartir les desgràcies com les freqüents inundacions a partir del 1971, compartir alhora lluites com la del gas, dels baixos i, sobretot, la de la modificació del Pla Parcial, la millora urbanística i la major accessibilitat entre els dos Bellvitge, i també, perquè no, compartir les repressions, vigilància de la policia i la denúncia consegüent, van anar construint a poc a poc un sol Bellvitge que, després d'un procés de confluència cristal·litza en una sola associació de veïns. Com en altres barris, les lluites urbanístiques de final del franquisme se saldaven amb triomf, i això enfortia el moviment i el liderat dels promotors. La lluita i la victòria sobre l'especulació que significà la modificació del Pla Parcial (es varen suprimir 18 torres de 18 plantes i 11 blocs de 14 plantes, la Inmobiliària havia previst Bellvitge per a 60.000 habitants i es quedava amb 35.000) s'inicià amb un estudi que Anton Raventós, de Bellvitge-Sud, encarregà al SECOD, Secretariat de Coordinació per al Desenvolupament, organisme depenent de Justícia i Pau, que serà el punt de partida de múltiples reivindicacions. També les línies pastorals s'anaren acostant.

Finalment, cal ressaltar que des de començament dels 90, les tres parròquies de la Marina, les dues de Bellvitge i la del Gornal, intenten portar un treball social en comú a través de la Fundació "La Vinya".

Mare de Déu de Bellvitge, 1970

Abans de la creació de la parròquia, Josep Miquel González era el capellà encarregat de la zona i de l'ermita, depenent de la parròquia de Sta. Eulàlia de Mèrida. A l'Arxiu del Bisbat hi ha una carta de Mn. Puigbó, aleshores rector de Sta. Eulàlia, dirigida al bisbe de Barcelona, Marcelo González Martín, demanant la creació de la parròquia de Bellvitge, "*perquè mossèn Miquel González, que es cuida de les misses a l'ermita i té cura de les masies del voltant, es cuida dels seus pares, és molt bona persona, dóna exemple d'austeritat i de servei, etc., ...però està malalt i no pot amb tot*".

Les dues parròquies de Bellvitge i la de Can Serra es van crear conjuntament el 1970. Mare de Déu de Bellvitge s'encarregà als jesuïtes. El primer rector fou Anton Raventós, que ho serà durant trenta anys i sobre qui recauran les tensions, però també la possibilitat de definir la línia pastoral. Martí Fabregat fou el vicari durant molts anys.

La parròquia ocupà un ampli barracó cedit per la constructora. Des d'aleshores, un equip sòlid i molt estable (Anton Raventós, Ramon Ribas, Pepe Ituarte, Natxo Velasco, German Aute, Lluís Recolons i altres) han donat continuïtat a una presència d'església al barri des de molts àmbits: els més coneguts, des del 1969, el Club Infantil i Juvenil de Bellvitge, que s'independitzà de la parròquia al 1974, i l'escola Joan XXIII, que començà l'any 1968, que l'any 1974 inaugurà el gran edifici actual i a la qual Pepe Ituarte dedicà la vida i els esforços. Però també altres serveis com ASPANISBE (Asociación de Padres de Niños Subnormales de Bellvitge), fundada per la Inmobiliaria Ciudad Condal, que demanà l'aixopluc de la parròquia; una guarderia, que compartia els barracons que provisionalment servien de temple; un casal d'avis, que també compartia espai amb els baixos provisionals de l'escola Ramon Muntaner, etc. Va ser molt important la col·laboració desinteressada de molta gent, en part procedent del col·legi jesuïta del carrer Casp i de les congregacions marianes de Barcelona, que es van incorporar al treball de Bellvitge a partir del Club Infantil, o del col·legi, o de la parròquia, Joan XXIII, per exemple la Josefa Aigé, els germans Camós, els germans i família Gassó o els germans Barba entre d'altres.

Al 1996, Anton Raventós deixa Bellvitge per incorporar-se a Can Bellvitge, casa d'acollida a Girona fundada l'any 1986. Estem ja en un altre moment. L'etapa dels inicis, del plantejament, de les lluites de barri i les lluites polítiques queda enrere, però la seva petjada és inesborrable. La parròquia té ja unes altres dimensions, té ja un nou edifici i en aquesta nova etapa, seguint la línia pastoral anterior de presència i servei al barri. Després d'Anton Raventós han estat al càrrec de la parròquia Josep M. Giol, German Aute, Carles Marcet. Des de 2005 el rector és Josep M. Pañella (n. 1941).

Sant Joan Evangelista, 1970

Sant Joan Evangelista es creà com a parròquia l'any 1970. Josep M. Monfort (n. 1924) fou nomenat rector i Josep M. Fabró (n. 1945), vicari. Josep M. Fabró hi és fins al setembre de l'any 1978 i Josep M. Monfort, fins al 1979. Els dos hi varen ser en el moment més difícil de construcció de barri, de necessitats urgents, de fortes implicacions socials, i els dos vivien com exigència moral i personal, tot i que de maneres també diferents, la línia pastoral marcada pel concili. N'era testimoni el butlletí setmanal *La comunidad* en el qual, sense dubtes, es parlava de la necessitat de viure la fe des del compromís amb els pobres. Van donar immediatament la imatge de parròquia permeable al barri, que s'implicava amb els moviments reivindicatius, que deixava fer als veïns, que rector i vicari no es consideraven els amos, sinó que la parròquia era la casa de tots, creients o no. Al començament, l'autoritat moral que sobre el barri exercia Josep M. Fabró podia ser equiparable a la que exercien el matrimoni Felipe Cruz i Pura Fernández, militants del PSUC. Aviat, però, les actituds més profètiques que polítiques dels responsables de la parròquia van posar de manifest la seva independència i, fins i tot, que, per afinitat, ideologia i per la seva manera d'entendre el compromís de la fe, se sentien més propers als col·lectius polítics més radicalitzats.

Al 1979, tots dos deixen la parròquia i són substituïts per Jaume Duch Fumadó (n. 1934) com a rector i per Alejandro Herrera com a vicari, els quals, sense contradir la línia dels seus antecessors, van estar més atents a l'organització parroquial. Són també substituïts al 1987 per Oriol Xirinacs (n. 1935) fins al 1992. Alejandro Herrera i el seminarista Josep M. Pujol estaven especialment atents a l'impuls de la JOC i del MIJAC. En una nova forma de presència a la ciutat, Josep M. Pujol era el secretari de l'associació de veïns, de la comissió de festes i militant del PSUC. Al 1992 fou nomenat rector i Miquel Cubero (n. 1953), vicari. Des de 1996, Miquel Cubero és el rector i des de 1998 Josep Sugranyes SJ, vicari.

Al Bellvitge Nord, hi ha el col·legi de les Teresianes inaugurat l'any 1970, que té una molt important influència tant al barri com a la vida religiosa de la parròquia. Del col·legi, a més de la funció pedagògica, cal ressaltar el Centre d'Esplai Esclat.

Sant Benet. Casa de la Reconciliació. Can Serra, 1970¹⁰

L'espai que avui coneixem com a barri de Can Serra estava format, des de temps antic, per un conjunt de cases pairals: Can Cervera, Can Serra, Can Buxeres i d'altres, voltades de terres de conreu plantades de garrofers. Es parla de Can Serra, en tant que planificació urbanística, per primera vegada l'any 1953 en el Pla Comarcal del Barcelonès, que definia una ocupació del sòl del 50 % i l'altre meitat havia de ser parc. El barri es comença a construir l'any 1968 i els primers veïns hi arriben l'any 1969. Però la Inmobiliària Alcida Amaltea y Briseida no para d'aconseguir continuades modificacions que, si no s'haguessin frenat, haurien convertit el barri en un formiguer: dels 13.000 habitants previstos en el pla del 1953 es passava a 28.000 en el de l'any 1971.

La parròquia es crea l'any 1970. Des de l'any anterior ja hi havia un grup d'escolapis encarregats de les classes de religió de l'Institut de Batxillerat Torras i Bages, inaugurat l'any anterior al mateix barri, i del COPEM a Sta. Eulàlia, els únics centres públics de Batxillerat que hi havia aleshores per tota la ciutat. La parròquia s'encarrega a aquest grup d'escolapis (Miquel Martí, Ramon Marimon, Josep M. Monferrer i Jaume Botey) i el primer rector serà Jaume Botey (n. 1940). Al cap de poc es varen incorporar Andreu Trilla i Jaume Salas. A aquest equip s'hi va sumar, quasi des del primer moment, una comunitat de religioses escolàpies. Els noms de Magdalena Sendra, Mercè Romans i els de M. Pau Trayner i Alejandra Torroba fins avui, entre d'altres, han quedat incorporats a la història de Can Serra i la seva parròquia. I finalment, en la persona de Josep M. Pujol, Can Serra fou també seu de l'experiència ESMO o formació de seminaristes en ambients obrers. S'utilitzava com a lloc de culte el saló d'actes de l'Ins-

¹⁰ BOTEY, Jaume *Cinquanta-quatre relats d'immigració*. CEL'H i Diputació de Barcelona, l'Hospitalet de Llobregat, 1986. BENET, Sebastià *La casa de Reconciliació de Can Serra. Serra d'Or* n. 376, abril 1991. LAFUENTE, José Luis i VIÑAS, Jesús. *Historia de una acción. Los objetores*. Ed. privada. Barcelona, 1977.

titut i un petit local llogat, als baixos del bloc D-6, que servia com a despatx parroquial, centre d'esplai, centre de joves, casal d'avis, despatx per a l'assistent social, assessoria jurídica, amb la intencionalitat evident de generar vida social i organitzativa.

Quan els veïns arriben al barri, les modificacions dels Plans urbanístics ja estan fetes i aprovades i prou feina tindran inicialment per subsistir i pagar les primeres lletres. La parròquia, que també acaba d'arribar, es converteix en la institució convocant i aixopluc de les primeres entitats. Entre elles, cal ressaltar, des de l'any 1973, l'associació de veïns, creada pel mateix grup de la parròquia, i de manera més especial encara el seu grup d'urbanisme, que tindrà un paper cabdal en les lluites, especialment contra el Pla Parcial Can Serra, aconseguint paraitzar la construcció dels 13 blocs de 14 pisos que havien de construir-se al solar anomenat de la Carpa. Cal ressaltar també la primera escola d'adults de la transició, que incorporava per primer cop el mètode Freire per a l'aprenentatge de la lectura i escriptura, en la qual, entre d'altres, col·laborà Manolo Sacristan. I, des de l'any 1974, el primer grup d'objectors de consciència contra el servei militar de l'Estat espanyol encapçalat, també entre d'altres, per Martí Olivella. Era un equip nombrós que, de manera unitària, actuava en el camp social, en el religiós, en el polític, en el cultural o en el reivindicatiu. D'entre tot aquell equip cito només com a persones emblemàtiques Glòria Hernández, la primera presidenta de l'associació de veïns; M. Pilar Massana, aleshores assistent social de Càritas i que va participar de manera important en el grup d'urbanisme de l'AV, o Montserrat Llobera, impulsora des de l'inici de l'escola d'adults.

La primera comunitat vinculada a la parròquia havia decidit, per fidelitat a l'evan-geli i a l'esperit del concili, no construir edifici per a la parròquia. Havia de ser una parròquia diluïda entre la gent, sense senyals visibles, pobla. N'hi havia prou amb el saló d'actes de l'Institut, que ens deixaven, i el petit local llogat. Tota la resta hauria de ser la celebració de la fe per les cases, comunitat a l'estil de les primeres comunitats cristianes. Però a finals de 1971, un grup encapçalat per Jaume Valls, Antonio Ruiz i d'altres, en representació de les forces polítiques antifranquistes de l'Hospitalet, demanen la construcció d'uns locals per a la parròquia amb el següent argument: *"Sabem que no voleu construir l'edifici de la parròquia. Però la classe obrera necessitem locals i l'església és l'única entitat que ens els pot oferir, gràcies al concordat entre l'Estat i la Santa Seu. Us demanem que ho feu."* Es va demanar un temps per consultar i, finalment, es va acordar que es construirien, però que no es contractaria cap empresa, havia de fer-ho la mateixa gent. Per dues vegades, l'alcalde Matias d'Espanya va refusar el projecte del taller de l'arquitecte Enric Comas, perquè *"hi falta el campanar"*, va dir. Finalment, el 13 de juliol de 1974 l'alcalde Capdevila va donar l'autorització i el 19 de juliol, diumenge a la tarda, de manera simbòlica es va construir una primera paret.

A partir d'aquell moment, la construcció física de l'edifici durant l'estiu de 1974 fins al juny de 1975 serà una realitat simbòlica de la construcció interna de la col·lectivitat del barri. La gent s'estranyava, tant com els mateixos implicats, que persones conegudes i procedents de diferents partits, comunistes de tots els grups aleshores exis-

Durant la construcció de la Casa de la Reconciliació (Can Serra) tots els diumenges a la tarda es feien festes mentre s'aixecaven les parets

tents, junt amb els mateixos assistents a la missa dels diumenges es trobessin per construir una església. Fou un plantejament unitari de tota mena de tendències ideològiques, polítiques, religioses o sindicals, de creients i no creients, de tota mena de preocupacions, reivindicatives o culturals, de procedències entre els vinguts de fóra i els d'aquí, d'edats, de classe social, de nivells acadèmics o professionals. Per això es va anomenar "Casa de la Reconciliació" en el manifest que solemnement es va fer públic el 24 de juny de 1975 donant per acabades les obres. La Casa de Reconciliació serà des d'aleshores referent de casa oberta.

La Casa de Reconciliació fou lloc de referència d'activitats culturals, socials i polítiques, convocant gent del barri i de fora del barri, en moments de perill com en les vagues, afusellament del Txiki, mort de Franco, vagues de fam en solidaritat amb la Nicaragua perseguida, intensos debats a l'interior de l'esquerra, sobre pacifisme. Finalment, els objectors van ser detinguts pocs dies abans de Nadal de 1975. Era la primera generació i la llavor de milers d'objectors que acabarien guanyant la batalla contra el servei militar.

Probablement, aquesta experiència de prescindir de les fronteres artificials que ens posem entre uns i altres fou la causa que en relació amb el tema de la sacramentalització, la parròquia de Can Serra agafés una línia pastoral oposada a la de la parròquia veïna de Pubilla Casas, malgrat partir de principis semblants.

Jaume Botey deixa Can Serra l'any 1978 i serà nomenat rector Andreu Trilla (n. 1940),

Obrers de tot l'Hospitalet construint la Casa de la Reconciliació.

que ho serà fins al 1989, juntament amb Jaume Salas, que hi serà fins al 1987 i que anirà cap al Senegal amb Carles Mascaró. Des del 1989 se'n farà càrrec Enric Canet. I de 1990 fins al 1995, serà el rector Manel Baguñà (n. 1939), formant equip amb els escolapis Francesc Carreró, Francesc Gutiérrez i Josep Liñán. Per Can Serra i per la parròquia, com en les altres parròquies, el moment és ja un altre, de major normalitat social i amb un barri relativament consolidat. L'equip promotor ha canviat, continuen molts dels antics junt amb molts membres nous incorporats. La Casa de Reconciliació segueix tenint una important capacitat de convocatòria, especialment a través del grup de dones. I, tot i que l'associació de veïns, el grup de festes i els altres grups del barri ja fa temps que funcionen autònomament, l'esperit unitari, de col·laboració i de servei és el mateix que al començament.

L'any 1995 els escolapis deixen la responsabilitat de la parròquia i se'n fa càrrec el bisbat. Emili Quílez (n. 1933) és nomenat rector, que ho serà fins a l'any 2008. Recentment ha estat nomenat Emilià Almodóvar (n. 1957).

Santa Maria del Gornal, 1976¹¹

La parròquia Sta. Maria del Gornal neix l'any 1976, simultàniament al moment de

¹¹ JOVE, Marta. *Barri del Gornal. Quaderns d'Estudi*, n. 9, Centre d'Estudis de l'Hospitalet, maig 1990. AV; *Polígon Gornal*, Ed. Fundació Família i Benestar Social. Barcelona, 1993; MARÍN, Àngels. *El Gornal*. n. 15 Col·lecció ADIGSA. Ed. Dep. Benestar Social. Generalitat de Catalunya. Barcelona, 1995; MARTÍ, Casimir i CERVERA, Joaquim. *Santa Maria del Gornal, 25 años (1976-2001)*, Ed. Parròquia Gornal, 2001.

la primera entrega d'habitatges del nou polígon. Abans, a l'altra banda de la Granvia, a l'anomenat barri de Can Pi, fonamentalment d'escombriaires i de gitanos, hi havia un barracó-escola per a gitanos, anomenada Lacho Bají, en la qual des de l'any 1972 treballaven Francesca Oller, Rosa Latorre i Montserrat Comas, religioses missioneres del Cor de Maria i un lloc de culte o tinència parroquial, Sta. Joana d'Arc, depenent de Sta. Eulàlia de Provençana, que durant molts anys havia estat a càrrec del jesuïta Manel Rius.

A partir del 1975, encara sota la tutela de Sta. Eulàlia de Provençana, Casimir Martí i Josep M. Rovira Belloso hi complien les feines pastorals, especialment les celebracions del diumenge i sagraments. Ells dos, juntament amb Jaume Medina, rector de Provençana, el 3 d'octubre de 1976 dirigeixen una carta al bisbe de Barcelona demanat la creació d'una parròquia al polígon, que estava en aquell moment en construcció. En constituir-se la parròquia del Gornal, va desaparèixer la tinència parroquial Sta. Joana d'Arc, de Can Pi.

A mesura que el polígon es va dotant de serveis, l'escola Lacho Bají i els seus alumnes van quedant absorbits per les noves escoles del barri, i la comunitat de religioses, que havien anat a viure a la vora del barri, passaran al polígon formant part de la comunitat parroquial i com a actors importants de la vida col·lectiva del Gornal. Formaran part també de la primera comunitat parroquial i de barri una altra petita comunitat, fins feia poc religioses de l'Assumpció. D'aquell petit grup cal esmentar Julia Álvarez de Toledo.

A partir del 1977 la parròquia utilitza uns locals prefabricats que se situaran en un extrem del barri. Allà neix la comunitat i els primers plantejaments pastorals. Casimir Martí i Rovira Belloso, intel·lectuals de reconegut prestigi tant en el món civil com de l'església a Catalunya, van saber conjugar des del començament un plantejament teològic d'acord amb els principis del Concili i una acció pastoral i social sensible als problemes d'una població provinent en un alt percentatge de la marginalitat social.

A partir dels vuitanta comencen les gestions dels responsables de la parròquia per construir un temple definitiu. S'encarregà el projecte a l'arquitecte Germà Vidal. El nou temple fou inaugurat finalment el 15 d'octubre de 1989.

De 1984 a 1991 Josep Jiménez Montejo fou el vicari, especialment atent al treball amb els joves i la JOC. L'any 1992 Joaquim Cervera és nomenat rector, en equip amb Casimir Martí i Josep M. Rovira Belloso, el qual l'any 1997 és nomenat rector d'una parròquia de Barcelona. Des d'aleshores, queda Joaquim Cervera com a rector amb la col·laboració pastoral de Casimir Martí.

La història del polígon podria ser un exemple de l'esforç d'una part molt important dels veïns per dotar-se de serveis de suport i per superar prejudicis, massa sovint estereotips gratuïts, que pesaven sobre el conjunt del polígon i, especialment, sobre

la població gitana. La parròquia ha contribuït com una entitat més en el desenvolupament del barri i del seu teixit associatiu, sense afany de protagonisme, ni de lideratge. La història del Gornal és la història d'un nombre important d'iniciatives, associacions i persones a títol individual. Podríem citar des de la campanya d'alfabetització dels anys 1981-1982, als grups de dones, a la comunitat de religioses missioneres del Cor de Maria i, en especial, a més de les anteriorment citades, Amèlia Romero i Roser Garriga, que s'hi varen incorporar anys després, o a persones d'un reconegut pes en la vida del polígon com Teresa Jiménez Villarejo.

En aquesta orientació d'esforç col·lectiu s'ha d'emmarcar l'associació "La Vinya", creada fa uns deu anys, que busca coordinar els projectes de major incidència social entre les dues parròquies de Bellvitge i la del Gornal, a fi de potenciar els serveis i el sentit de comunitat. S'orienta fonamentalment en cinc direccions: infància, atenció a presos, immigració, ajut personal, atenció psicològica i acompanyament a famílies i dones en situacions de precarietat, risc d'exclusió i gent gran.

En el mateix polígon hi ha els col·legis de l'Opus Dei, Xaloc, per a nens, i Pineda, per a nenes, pràcticament amb nul·la connexió amb el barri.

Final. Ens hem enriquit mútuament

L'actitud oberta i de servei de les parròquies avui és apreciada com una aportació valuosa a la construcció de la ciutat, a la solidificació cultural entre el vinguts de fora i els nascuts aquí, a la cristallització de vida comunitària, a la creació de xarxes i de serveis, a la transició pacífica cap a la democràcia, etc.

Podria dir-se que parròquies i societat civil s'han enriquit mútuament. Parròquies, capellans i comunitats van aprendre de la societat a ser més respectuosos amb la cultura de tothom, a renunciar a imposar res per la força, ni la sacramentalització en una societat que vol ser laica ni la laïcitat a un grup que vol expressions religioses, a felicitar-se quan aquesta societat assoleix el grau d'autonomia suficient per fer innecessàries les funcions de suplència que fins aleshores ha fet l'església, i a rebre les felicitacions de la societat quan el capellà o les comunitats renuncien a qualsevol privilegi que els vingui donat pel fet de ser capellà o comunitat de creients. La societat civil ha après el necessari respecte a les opcions de fe, al dret dels que les professen a poder expressar-se en públic, a que no tothom qui es diu creient va contra el respecte, la igualtat, la justícia, la llibertat de consciència, que els valors que anima la vida dels creients són compatibles amb els valors que defensa un sector de la societat civil.

Hem après, en definitiva, que hi ha coses velles que es resisteixen a morir, però que el respecte a les persones ens obliga a ser dúctils, i coses noves que s'han de fer néixer, però que el respecte a les persones ens obliga a ser dúctils.

Però, quina ha de ser la resposta de les parròquies davant els reptes —no previstos—

del moment actual, davant la crisi, la laïcitat, la reducció de la pràctica, la presència d'altres confessions?

En primer lloc, crec, intentar ser comunitats de fe cristiana, que és el que els pertocaria. No cal un gran esforç per adonar-nos que les transformacions de la modernitat afecten profundament el cristianisme i, conseqüentment, la vida de les parròquies, sobretot pel desplaçament social de la religió cap a la perifèria de la societat. Poc a poc, els àmbits més importants que formen l'estructura de la vida social van quedant arrancats de la tutela de l'església. La religió queda confinada a l'àmbit privat de la vida de les persones. Pel cristianisme és difícil assimilar les conseqüències d'aquest desplaçament, perquè suposa acceptar el final d'un cristianisme sociològic i d'una visió prioritàriament institucional i jeràrquica de l'església.

Les parròquies, o els petits grups de fe dins de cada parròquia, hauran d'acceptar ser minoria. No acceptar-ho, voler mantenir l'estatus polític i econòmic de la cristiandat, a més d'impossible, generarà resistències i antipaties contra l'evangeli.

Però això tindrà també els seus avantatges. La modernitat ha posat en crisi la històrica identificació entre cristianisme i cultura occidental. I precisament perquè la cultura occidental ha deixat de ser cristiana, avui és més fàcil l'acceptació d'un cristianisme que no ha d'estar vinculat a cap cultura, i l'encarnació d'aquell missatge provinent de la cultura de l'antic judaisme en qualsevol de les cultures del món modern. Ens fa més aptes per entendre Déu des de la universalitat de totes les cultures.

No es tractarà només de la funció d'acollida als nouvinguts procedents d'arreu del món, sinó de la comprensió profunda de l'ésser humà, deslligant-se de les pròpies seguretats i fronteres.

Les parròquies hauran de seguir fent la funció educadora que han exercit sempre. Es tracta d'un procés de conquesta mental i material de la independència personal i col·lectiva davant de la realitat, per conèixer-la i pensar-la amb el propi cervell i fer-hi néixer la justícia i la veritat. Davant d'un món progressivament ancorat en el consumisme i en la fragilitat dels compromisos i valors, les parròquies poden fer la funció de referents culturals i ètics. Davant l'extensió i gravetat de la pobresa, la violència i les desigualtats mundials, les parròquies poden fer el paper de desvetlladores de consciències.

Probablement aquestes són les funcions que espera de les parròquies catòliques la població de l'Hospitalet, tan afectada per la crisi i per l'impacte de població estrangera, catòlica o d'altres confessions, que segueix arribant a la ciutat.

novembre 2008

En els ambients de la gent que estudia, treballa i estima l'Hospitalet és freqüent el comentari sobre la dificultat que els esforços del treball per la ciutat quallin en resultats duradors. Sovint, també se sent la queixa de la falta de referents vertebradors de la comunitat, personals o institucionals. Sense una burgesia autòctona amb possibilitat de fer d'aglutinant cultural, la imatge de l'Hospitalet està hipotecada per la seva proximitat de Barcelona, com a ciutat-gressol d'immigració i ara de població fluctuant.

Però en fer el repàs de la història de les parròquies m'ha semblat important fer esment de la notable continuïtat dels seus responsables i dels equips de monges i laics que hi han estat al voltant. Vista la continuïtat d'aquests equips, sense dubte pot dir-se que a l'Hospitalet les parròquies, per bé o en alguns casos potser per mal, han estat referents, hi ha hagut persones amb noms, cara i ulls, que personificaven institucions, que han ajudat a l'estabilitat humana i cultural de la població. Només a títol d'exemple, aquí cito els anys de durada d'alguns rectors o vicaris.

Sta. E. Provençana	Josep Deix	18 anys	del 1932 al 1950
Sta. E. Mèrida	Manel Gironès	17 anys	del 1932 al 1949
	Josep Homar	18 anys	del 1949 al 1967
	Josep M. Puigbó	19 anys	del 1967 al 1986
St. Ramon	Florenci Baucells	42 anys	del 1930 al 1972
	Josep Breu	9 anys	del 1970 al 1979
	Lluís Portabella	11 anys	del 1993 al 2004
M. de D. Desemparats	Jaume Busquet	30 anys	del 1939 al 1968
	Valentí Balagué	46 anys	del 1962 fins avui
St. Isidre	Joan Bonet	31 anys	del 1946 al 1977
	Felip Rodríguez	13 anys	del 1992 al 2005
Sta. Gemma	Josep Soler	14 anys	del 1993 al 2007
La Llum	Josep Gili	25 anys	del 1957 al 1982
	Josep Murillo	40 anys	del 1969 fins avui
St. Josep	Leandre Gassó	47 anys	del 1961 fins avui
La Immaculada	Mariano Roncalès	11 anys	del 1964 al 1975
	Antonio Rodríguez	21 anys	del 1976 al 1997
	Pau Gestí	9 anys	del 1970 al 1979
St. Antoni	Pau Gestí	9 anys	del 1970 al 1979
M. D. Bellvitge	Anton Raventós	26 anys	del 1970 al 1996
Joan Ev. Bellvitge	Josep M. Montfort	10 anys	del 1969 al 1979
	Josep Fabró	10 anys	del 1969 al 1979
St. Benet	Jaume Botey	8 anys	del 1971 al 1978
	Andreu Trilla	17 anys	del 1972 al 1989
	Jaume Salas	15 anys	del 1972 al 1987
	Emilio Quílez	12 anys	del 1996 al 2008
St. Albert M.	Pere Miquel	12 anys	del 1972 al 1984
Sta. M. del Gornal	Josep M. Rovira B.	21 anys	del 1976 al 1997
	Casimir Martí	32 anys	del 1976 fins avui
	Joaquim Cervera	11 anys	del 1997 fins avui

BIBLIOGRAFIA

BALAGUER, Valentín. *30 años al servicio de la Torrassa*. L'Hospitalet de Llobregat, Ed. parròquia dels Desemparats, 1973, 80 pàg.

BALAGUER, Valentín. *Nuestra Señora de los Desamparados 1935-1985*. L'Hospitalet de Llobregat, Ed. parròquia dels Desemparats, 1985. 100 pàg.

BONAL, Raimon. *Collblanc i la Torrassa 1974: les raons d'una lluita urbana*. (inèdit), 1974.

BOTEY, Jaume. *Cinquanta-quatre relats d'immigració*. L'Hospitalet de Llobregat, CEL'H i Diputació de Barcelona, 1986.

BOTEY, Jaume. "L'Església en la cultura del carrer", a: *Quaderns de Pastoral*, n. 100, 1987.

BREU, Ramon. "El barri de Sta. Eulàlia de Provençana: elements per a una crònica". *Quaderns d'Estudi*, n. 6, octubre 1988, pàg. 167-191.

CAMÓS, Joan. "El mite de la Torrassa: l'Hospitalet 1931-1936". *Plecs d'Història local (L'Avenç)* n. 1, 1986.

CAMÓS, Joan. *L'Hospitalet, la història de tots nosaltres 1930-1936*. Barcelona, Ed. Diputació de Barcelona, 194 pàg.

CANDEL, Francisco. *Donde la ciudad cambia su nombre*. Barcelona, Ed. La Biga, 1959.

CASAS, Joan. *La formació de la indústria a l'Hospitalet del s. XIX*. L'Hospitalet de Llobregat, Ed. Centre d'Estudis de l'Hospitalet, 1985, 64 pàg.

DOMÍNGUEZ, Manuel. "Taller d'Associacionisme del Barri de Bellvitge", *Quaderns d'Estudi*, n. 10, setembre 1991, Centre d'Estudis de l'Hospitalet.

Història de l'Hospitalet. Ed. Centre d'Estudis i Ajuntament de l'Hospitalet. 1997. 240 pàg.

JORDÀ, Josep M. *Collblanc i la parròquia de Sant Ramon Nonat*. L'Hospitalet de Llobregat, Ed. Parròquia Sant Ramon Nonat, 1996, 240 pàg.

Josep Breu, un clam pels pobres. Vol I. Arquebisbat de Barcelona. Delegació Diocesana de Missions, Memorial "Josep Breu", 1990. Id. Vol. II, Notes biogràfiques i testimonis, any 1991.

JOVE, Marta, "Taller d'associacionisme del Barri del Gornal". *Quaderns d'Estudi*, n. 9,

Centre d'Estudis de l'Hospitalet, maig, 1990.

LAFUENTE, José Luis i VIÑAS, Jesús. *Historia de una acción. Los objetores*. Barcelona, Ed. Privada, 1977, 260 pàg.

L'Hospitalet, lloc de memòria. Exili, deportació, repressió i lluita antifranquista. Ed. Centre d'Estudis i Ajuntament de l'Hospitalet, 2008. 465 pàg.

L'Hospitalet, ciutat acollidora. Quaderns d'Estudi, n. 16, abril 1999. Centre d'Estudis de l'Hospitalet.

MARÍN, Àngels, *El Gornal*. Barcelona, Ed. Dep. Benestar Social. Generalitat de Cat. Col·lecció ADIGSA n.15, 1995, 130 pàg.

MARÍN, Àngels. *La Florida*. Barcelona, Ed. Dep. Benestar Social. Generalitat de Cat. Col·lecció ADIGSA n.45, 1995, 145 pàg.

MARTÍ, Casimir i CERVERA, Joaquim M. *Santa María del Gornal, 25 años (1976-2001)*. L'Hospitalet de Llobregat, Ed. Parròquia del Gornal, 2001, 303 pàg.

MATAIX, Antoni. "Aproximació a la història del barri Sanfeliu". *Quaderns d'Estudi*, n. 3, octubre 1987, pàg. 223-244.

MORALES, Josep. "El barri de Sant Josep". *Quaderns d'Estudi*, n. 6, pàg. 191-213, 1988, Centre d'Estudis.

MURILLO, José i SANTOLINO, Montse. *50 anys compartint i acollint. Història de la parròquia de la Mare de Déu de la Llum (1966-2006)*. L'Hospitalet de Llobregat, Ed. parròquia de la Llum i Ajuntament de l'Hospitalet, 2008.

PARRAMON, Clara-Carme. *Similituds i diferències. La immigració dels anys 60 a l'Hospitalet*. L'Hospitalet de Llobregat, Ed. Centre d'Estudis de l'Hospitalet, 2000.

RIUS, Joan. *El meu Josep Janés i Olivé*. L'Hospitalet. L'Hospitalet de Llobregat, Ajuntament de l'Hospitalet. Ponència de Cultura, 1976, 150 pàg.

SALA, Cristina. "Taller d'Associacionisme de Collblanc-la Torrassa (1960-1980)". *Quaderns d'Estudi*, n.11, maig 1995, Centre d'Estudis de l'Hospitalet.

SANTACANA, Carles. *Victoriosos i derrotats: el franquisme a l'Hospitalet 1939-1951*. Barcelona. Centre d'Estudis i Publicacions de l'Abadia de Montserrat, Col·lecció Llorenç Sans 6, 1994.